

హైన్దవ వివాహము

అంగ్ల మూలము :

R. M. చల్లా

తెనుగు సేత :

సత్యవోలు శేషగిరిరావు

This book is published with the
Financial Assistance of
Tirumala Tirupati Devasthanams
under the scheme,
“Aid to publish religious books”

Copyright : December 1998

750 పత్రాలు

వెల : 20 రూపాయలు

Copies can be had of :

1. సత్యవోలు శేషగిరిరావు

గోకవరం బస్సుస్టాండు దగ్గర

రాజమండ్రి-533 104

2. R. M. చల్లా

దానవాయిపేట, రాజమండ్రి-533 103

3. V. సర్వేశ్వరరావు

73-8-5/1 వెంకటరామయ్యనగర్, రాజమండ్రి-533 103.

తేజ ప్రింటర్స్-రాజమండ్రి-ప్రెస్సులో ముద్రింపబడినది.

పరిచయము

బహుభాషాభిజ్ఞులు, ప్రసిద్ధ విమర్శకులు శ్రీ ఆర్యమ్ చల్లా గారు ఆంగ్లమున వ్రాసిన Hindu Wedding గ్రంథమునకు ప్రసిద్ధ కవి, సహృదయులు శ్రీ సత్యవోలు శేషగిరిరావు గారి ఆంధ్రానువాదము ఈ హైందువ వివాహమును గ్రంథము.

భారతీయ జీవన విధానము సంస్కారవంతమైనది. మన వైదిక వాఙ్మయమున నలుబది యెనిమిది సంస్కారములు వివరించబడినవి. అందు కొన్ని సంస్కరింపబడు వ్యక్తికి మాత్రమే ప్రయోజనమును కలిగించునవి. ఈ వివాహ సంస్కారము వధూవరులకే కాక తద్వంశమునకు, సమాజమునకు కూడ ప్రయోజనకరము. గృహస్థాశ్రమము అన్ని ఆశ్రమములలో అత్యంత ప్రధానము. కర్మభూమియగు ఈ నేలపై వైదిక కర్మాచరణ యోగ్యత గృహస్థులకు మాత్రమే కలదు. బ్రహ్మచారులు, యతులు, అతిథులు, దేవతలు, పరిచారకులు, పశ్వాది ప్రాణి జాతము గృహస్థును ఆశ్రయించుకొని ఉందురు. ఇట్లు సర్వ ప్రయోజన కారియగు ఈ వివాహ సంస్కారమును భారతీయులు ఆచరించుచున్ననూ అందలి విశిష్టత, అందు ఉపయోగింపబడు మంత్రముల భావము తెలియకుండుటచే ఈ వివాహము విశిష్ట సంస్కారముగా కాక వేడుకగా మారుచున్నది. ఈ పరిస్థితులలో వధూవరులకు ఈ సంస్కారము నందలి గొప్పతనమును తెలియ జెప్పి మానవుని పరిపూర్ణునిగా ఐహిక, ఆముష్మిక ఫల సమృద్ధి

గలవానిగా చేయుటకు తగిన విజ్ఞానము ఈ గ్రంథమున అందింప బడినది.

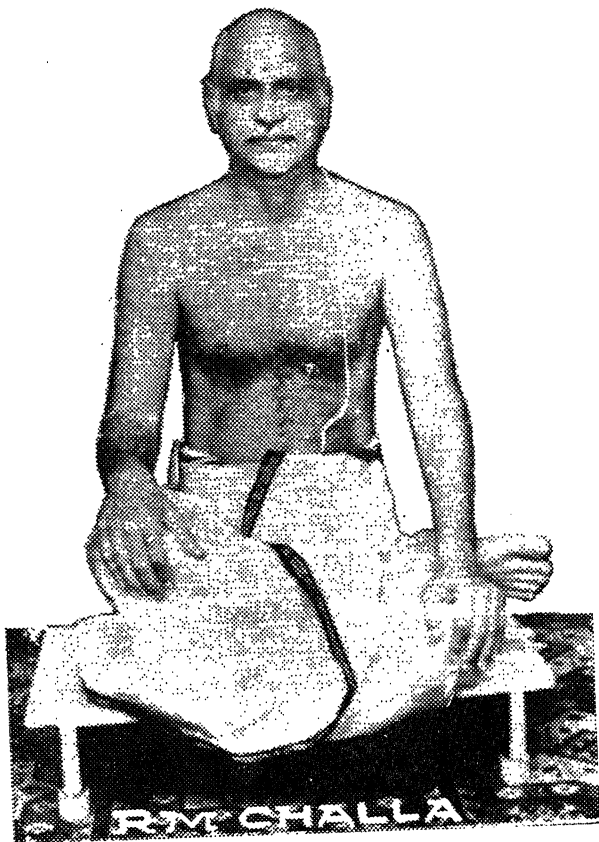
స్నాతకము, అంకురార్పణము, కన్యావరణము, కన్యా దానము, సుముహూర్తము, సూత్రధారణము, యోక్త బంధనము, తలంబ్రాలు, రక్షబంధనము, బ్రహ్మగ్రంథి, పృథాన హోమము, సప్తపది, లాజ హోమము, ప్రవేశ హోమము, నక్షత్ర దర్శనము, అగ్నేయ స్థాలీపాకము, సమావేశనము అను విభాగములతో కృష్ణ యజుర్వేద తైత్తిరీయశాఖ, ఆపస్తంబ సూత్రానుసారముగా ఈ సంస్కారము యొక్క పరిచయము ఈ గ్రంథమందు గావింప బడినది. కేవల కామోపభాగమునకే కాక కర్తవ్యపాలన, కృమ పరిణతి, ఈ వివాహము యొక్క లక్ష్యములు. ఆధునిక విజ్ఞాన సంపన్నులు అగు గ్రంథకర్త ఆధునాతన పాఠకుల అభిరుచిని గమనించి విషయమును సూటిగా, సంక్షిప్తముగా, సుబోధకముగా చూపుచూ ఆయా మంత్రముల అంతరార్థములను, సాంకేతిక విజ్ఞానమును అందించుట ఇందలి ప్రత్యేకత. తెలిసివేయుపని తప్పక సఫలము కాగలదు. కావున నూతన వధూవరులు అవశ్యము ఈ గ్రంథ సహాయమున సంస్కార ప్రాముఖ్యము నెరిగి సంస్కృతులు కాగలరు. సంస్కార సంపన్నులగు దంపతులకు కలుగు సంతతి గూడ సల్లక్షణ శోభితము కాగలదు.

ఆంగ్లమూలమునకు, ప్రామాణిక మగు ఆంధ్రానువాదము పాఠకులకు అత్యంతోపకారకము. గ్రంథకర్త, అనువక్త అభి

నందులు ఈ విధముగనే ఇతర సంస్కారముల ప్రాముఖ్యము
గూడ చదువరులకు అందజేసిన సమాజము సంస్కారవంతమై
ఐహిక, అముష్మిక ఆభ్యున్నతి నొందగలదు

న్యాయ, వ్యక్రణ విద్యాప్రవీణ
విశ్వనాథ గోపాలకృష్ణ, M. A.

స్నాతకము

మానవుఁడు, కామమయుడని బృహదారణ్యకోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది. (కామమయేవాయంపురుషః)

కామప్రేరితడై మనుజుడు ప్రవర్తించును. మానవుని ప్రతిపనికిని కారణము-కార్యములున్నః. కారణము, కార్యము నొక యవిచ్ఛిన్నమైన చక్రముగా వర్తించుటచే, తానొనర్చు కార్యముల సఫలత-విఫలతలచే ప్రభావిత డగు మానవుడు కౌరికలను సుడిగుండమున బట్టువడుచున్నాడు.

అందుచే మానవుడు హృదయమున కౌరికలనుండి విముక్తుడైననాడు, ఇచటనే అమరుడై భగవంతుని దర్శనానుభూతిని గాంచుచున్నాడని ఉపనిషత్తు నొక్కివక్కాణించుచున్నది, (యదా సర్వే ప్రముచ్యంతే కామాయేఽస్య హృదిశ్రితాః, అథ మర్త్యే అమృతోభవతి, అత్రబ్రహ్మసమశ్नुతే).

వాంఛ నుండి వాంఛారహిత స్థితికి, మానవునిలో క్రమ పరిణతి గల్పించుటకై హైందవ వివాహ విధానము సిద్ధేశింపబడి యున్నది.

వైవాహిక ధర్మప్రక్రియలో వరుని (పెండ్లికుమారుని) చర్యలతో మొదలగు స్నాతకోత్సవ విధానమును సమీక్షించుటకు

ముందు-మానప్రసి సృష్టి విషయమై వైదికభావనలకును, ప్రకృతి పరిణామ విధాన సంబంధ భావనలకును మధ్య ఒక వింతయైన సారూప్యమును గమనించుట ఆవశ్యకము.

ఆదిమ జీవన విధానము మొట్టమొదట తనకుతానుగ, కృమబద్ధీకరించుకొను సామర్థ్యము నలవరచుకొని, పిమ్మట సమాధానపడి, ఆ వెనుక మనుగడకు కావలసిన చిత్తస్థైర్యము నభివృద్ధిపరచుకొనెను. చైతన్యయుతమో, రహితమో, యెఱుగబడని యీ(Virus యొక్క will to survive) నిలువవలెనను జీవాణు సహిత సాంగనిర్మాణపు చిత్తస్థైర్యమునకు, నేడు శాస్త్రజ్ఞుడు కలవరపడినను, వైదిక విజ్ఞానులగు దీర్ఘదర్శులు 'ఇచ్చ' అనునొక అజ్ఞాతశక్తి సృష్ట్యాదినుండెనను నిశ్చయము కల్గియుండిరి వైదిక భావనలో జలపరమాణువు అత్మవివేకముచే ప్రజాపతి సృజనాత్మక తత్త్వముగ పరిణతి చెందెను. (కామస్తదగ్రేసమవర్తతాధి, స ప్రజాపతిరేకః పుష్కరపణ్ణే సమభవత్)

శాస్త్రజ్ఞులలోని మనవలయునను సంకల్పము, సృజింపవలెనను ప్రజాపతి హృద్గతేచ్ఛయు నొకచోట కలియుటయేకాదు, అవి హైందవ వివాహ పృక్తియలోని వివిధ కార్యకలాపములకు పునాదులగుచున్నవి. (తస్యాస్తర్మనసి కామస్సమవర్తత, ఇదం సృజేయమితి)

దేశీయ భాషలో “స్నాతకము” గా పిలువబడునది నిశ్చయముగ నొక సంఘటనకాదు. సంస్కృతమున “స్నాతకః” అనగా

నొక వ్యతమునకై సిద్ధమగుచు, నాచారము ననుసరించి స్నానము చేయు వ్యక్తి.

వ్రతదీక్షకు బాహ్యశుద్ధియు పిదప నాంతరశుద్ధియు ముఖ్యమనుట స్పష్టమగుచున్నది.

వరుని వైపునుండి ప్రారంభింపబడునదియును, స్నాతకము పేరున సాధారణముగ చెప్పబడునదియు నగు కార్యక్రమము, వృద్ధిపరిణామదశలో నేవేని వచ్చు లోపములను తొలగించు నాంతర శుద్ధికిని, మున్ముందు రాగల కాలమున తాను గృహస్థుగ నెదుగుటకు తన్ములముగ (వేదచోదిత కర్మాచరణమువలన) విశ్వాత్మునితో తన యైక్యము సాధించుటకు జ్ఞానము సంపాదించి, చివటకు మోక్షము సంపాదించుటకు వలసిన యాంతరశుద్ధి పొందుటకు నైయున్నది. 'వేద' అను పదము 'విద్' అనగా "తెలిసికొను" అనునర్థముగల ధాత వునుండి యేర్పడినది. మానవపరిణామముతో మారుచున్న నేటి కాలమున 'వేద' యను పదమునకు అర్థము మానవ సంఘాప యోగార్థము ఇచ్చిపుచ్చుకొను సూత్రముపై నేవ్యక్తియైనను గడించిన విజ్ఞానమని చెప్పవచ్చును. 'Scire' అను ధాతువునుండి ఏర్పడిన 'science' కూడా 'వేద' పదానికి పర్యాయమే.

గురుకులమునుండి ఇంటికి తిరిగివచ్చుటయగు "సమావర్తనము" వంశక్రమ ప్రకటనముతో మొదలగు "స్నాతకము" నిజముగ బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునుండి తరువాతి దశకు ఒక సంవ

త్సరము ముందుగనే జరుగు సన్నాహమనవచ్చును. మార్పు చెందిన నేటికాలమున సుమారుగ 15 యేడ వయసుగల వరుడు కాని, అయిదురోజుల పెండ్లికాసి కనబడుటలేదు. స్నాతక కార్య క్రమము పెండ్లి జరుగనున్న దినముననే జరుపబడుచున్నది. (ఉపనయనము, వివాహము, శోభనకార్యము మూడు వేర్వేరు సమయములలో జరుపుటయను మాట యేనాటిడిగానో నేడు చూపట్టవు సర్వసామాన్యముగ ని మూడు శుభకర్మములు నొకే దినమున జరుపబడుచున్నవి.)

ఈ సందర్భమున పాఠకునకు “గోదాన వ్రతము” అను క్రియా కలాపమునకుగల సాంకేతిక లక్షణము తెలుపదగును. (గోదానమను క్రియ గోవును దానమిచ్చుటకాదు, క్షౌరమునకు సంకేతము.) ఇది ఒక సంవత్సరకాలము “సమావర్తనము”గా జరుగదగు క్రియ. “అస్యబ్రహ్మచారిణః శ్మశ్రు సంస్కార సహితం గోదాన కర్మకరిష్యే” అను పదములు “ఈ బ్రహ్మచారికి నేను గడ్డము, మీసములు తీసివేయుటయను ఋరకర్మము గావించుచున్నాను” అను అర్థమును తెలుపును. ఈ మాటలు వరుని ‘గురువు’ పలుకవలసి యున్నది. (ఈ కాలమున చాల తక్కువమంది ‘వరులు’ గడ్డము-మీసము పెంచుచున్నారు; శిరోముండనమున కంగీకరించరు. అందుచేత యీ క్రియ వారికి తగినదిగ లేదు.)

మఱియు స్నాతకము మణికుండలములుగా చెప్పబడు కర్ణాభరణాదులగు బహువిధోపకరణములతో సన్నాహపూర్వమై

నొక వ్యతమునకై సిద్ధమగుచు, నాచారము ననుసరించి స్నానము చేయు వ్యక్తి.

వ్రతదీక్షకు బాహ్యశుద్ధియు విదప నాంతరశుద్ధియు ముఖ్యమనుట స్పష్టమగుచున్నది.

వరుని వైపునుండి ప్రారంభింపబడునదియును, స్నాతకము పేరున సాధారణముగ చెప్పబడునదియు నగు కార్యక్రమము, వృద్ధిపరిణామదశలో నేవేని వచ్చు లోపములను తొలగించు నాంతర శుద్ధికిని, మున్ముందు రాగల కాలమున తాను గృహస్థుగ నెదుగుటకు తన్ములముగ (వేదచోదిత కర్మాచరణమువలన) విశ్వాత్మునితో తన యైక్యము సాధించుటకు జ్ఞానము సంపాదించి, చివరకు మోక్షము నందుటకు వలసిన యాంతరశుద్ధి పొందుటకు నైయున్నది. 'వేద' అను పదము 'విద్' అనగా "తెలిసికొను" అనునర్థముగల ధాతువునుండి యేర్పడినది. మానవపరిణామముతో మారుచున్న నేటి కాలమున 'వేద' యను పదమునకు అర్థము మానవ సంఘాప యోగార్థము ఇచ్చివుచ్చుకొను సూత్రముపై నేవ్యక్తియైనను గడించిన విజ్ఞానమని చెప్పవచ్చును. 'Scire' అను ధాతువునుండి ఏర్పడిన 'science' కూడా 'వేద' పదానికి పర్యాయమే.

గురుకులమునుండి ఇంటికి తిరిగివచ్చుటయగు "సమావర్తనము" వంశక్రమ ప్రకటనముతో మొదలగు "స్నాతకము" నిజముగ బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునుండి తరువాతి దశకు ఒక సంవ

త్సరము ముందుగనే జరుగు సన్నాహమనవచ్చును. మార్పు చెందిన నేటికాలమున సుమారుగ 15 యేడ వయసుగల వరుడు కాని, అయిదురోజుల పెండ్లికాసీ కనబడుటలేదు. స్నాతక కార్యక్రమము పెండ్లి జరుగనున్న దినముననే జరుపబడుచున్నది. (ఉపనయనము, వివాహము, శోభనకార్యము మూడు వేర్వేరు సమయములలో జరుపుటయను మాట యేనాటిడిగానో నేడు చూపట్టవు సర్వసామాన్యముగ ని మూడు శుభకర్మములు నొకే దినమున జరుపబడుచున్నవి.)

ఈ సందర్భమున పాఠకునకు “గోదాన వ్రతము” అను క్రియా కలాపమునకుగల సాంకేతిక లక్షణము తెలుపదగును. (గోదానమను క్రియ గోవును దానమిచ్చుటకాదు, క్షౌరమునకు సంకేతము.) ఇది ఒక సంవత్సరకాలము “సమావర్తనము”గా జరుగదగు క్రియ. “అస్యబ్రహ్మచారిణః శ్మశ్శు సంస్కార సహితం గోదాన కర్మకరిష్యే” అను పదములు “ఈ బ్రహ్మచారికి నేను గడ్డము, మీసములు తీసివేయుటయను షురకర్మము గావించుచున్నాను” అను అర్థమును తెలుపును. ఈ మాటలు వరుని ‘గురువు’ పలుకవలసి యున్నది. (ఈ కాలమున చాల తక్కువమంది ‘వరులు’ గడ్డము-మీసము పెంచుచున్నారు; శిరోముండనమున కంగీకరించరు. అందుచేత యీ క్రియ వారికి తగినదిగ లేదు.)

మఱియు స్నాతకము మణికుండలములుగా చెప్పబడు కర్పాభరణాదులగు బహువిధోపకరణములతో సన్నాహపూర్ణమై

యున్నది. ఇదియును నేటి కాలమున అనుసరింపబడని ఆచారముగా మాతిపోయినది. అందుచే నా యా సందర్భములకు సంబంధించిన వివరములు వివాహపు అంతరార్థము తెలియజేయు ఈ పుస్తకములో తెలుపబడుటలేదు. ఆయా సందర్భముల పరింపబడు మంత్రములు సాంకేతికముగ విజ్ఞులగు చదువరుల యాసక్తి దీర్చుటకు ఈ రచన కొనసాగును.

ప్రధాన జీవనాధారమైన నీటికి, అహారపచనార్థము ముఖ్యమగు నిప్పునకు, భౌతికోపయోగములకు తోడుగ వైదిక ఋషులు తాత్త్విక స్థానము గూడ కల్పించిరి. స్నాతక ప్రాముఖ్యమును నిర్దేశించు నొక మంత్రమును మనమిచ్చట ప్రత్యేకముగ గమనింపవలసి యున్నది.

“జలములు దీర్ఘాయుస్సును, అత్మైన్నత్యమును ప్రసాదించుగాత”. (“అప ఉన్తస్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే”).

వేదవ్యాఖ్యాతయగు సాయనాచార్యులు ఈ మంత్రమును ప్రథమ క్షౌరమంత్రముగ పేర్కొనెను. ప్రస్తుతము ‘గోదానము’ను బ్రహ్మచారి తూర్పుముఖముగ కూర్చొని (మంత్రశూతమైన విగా భావింపబడు నప్తసాగర) జలములచే తన వర్చస్సును శుభ్యపరచుకొని తాను ధరించిన సువర్ణాలంకారముల కాంతితో పెంచుకొనుటగా తలంపవలసియున్నది.

వరుడు తానెదుగు దశలో తెలిసియు, తెలియకయు చేసిన పాపములకు ప్రాయశ్చిత్తముగా నెంచవలసినదియు, అచమన

ప్రాణాయామములతో కూడిన యీ కార్యక్రమమును శుద్ధిగా భావింపవలసి యున్నది

ఇందలి అగ్ని సంబంధిత మంత్రములు వరుడు యాదృచ్ఛికముగ (సంకల్ప రహితముగ) చేసిన అకృమకృత్యముల ఫలములను దహించుటకు నాంతరశుద్ధిలోని భాగములే.

“పరిత్వా అగ్నే పరిష్కృజామి ఆయుషాచ ధనేనచ;
సుప్రజాః ప్రజయా భూయాసం; సుపీరోవీరైః;
సువర్షాః(ః) వర్చసా; సుపాషః పాషైః సుగృహోగృహైః;
సుపతిః పత్యా; సుమేధాః(ః) మేధయా;
సుబ్రహ్మబ్రహ్మచారిభిః” అని

(ఓ అగ్నిదేవా! నా జీవన శక్తులు, నా సంపదలను నీ ముందు పవిత్రీకరించుకొనుటకు అర్పణ చేసికొనుచున్నాను. వీరులలో వీరుడు, సువర్చసులలో సువర్చసుడు, సుపాషకులలోనను, గృహస్తులలోనను, మేధావులలోనను, బ్రహ్మచారులలోనను, ఉత్తములైన సత్సంతానము నాకు కలుగుగాక!)

బ్రహ్మచారియగువాడు, భర్తయగుట యొక దశనుండి మతియొక దశకు మారుటకాదు. మొగ్గగానున్నవాడు దైవ పరాయణుడై పుష్పసదృశ పూర్ణమానవుడుగా వికసించుట వంటిది.

వరుడు కానున్నవాడు అంతరదృష్టిచే తానొకను విద్యార్హుని చేయుటకై వారాణసికి ప్రయాణమగుట, గొడుగు, ప్రాతకాలపు

చెప్పలు ధరించుట మున్నగునవి స్నాతకకార్యకలాపములో గృహస్థ జీవితమును ప్రారంభించు సమయమున నాధ్యాత్మిక భావశోధనకు సూచనప్రాయములుగ గ్రహింపవలసి యుండును.

ఈ “కాశీయాత్ర” మనస్సును కదలించునది యగుటయే కాక, వినోదదాయకమై మానవుని ఆత్మప్రబోధమునకు, ఆత్మ విచారణకు, ఆత్మోన్నత్యమునకును పృథమ సోపానమగు చున్నది.

తాను కాశీయాత్రకు పోవుదుననుటలో (“కృతవృతచతుష్టయః కాశీయాత్రాంగమిష్యామి”) నాత్మశుద్ధికగు “గోదానము”, ఆత్మస్థితికగు “సమావర్తనము”, ఆత్మపాపపరిహారార్థమునకగు “వ్రతలోప ప్రాయశ్చిత్తము”, ఆత్మోన్నతికగు “మణిభూషణధారణ” మను నాల్గు వ్రతములు నాతడు పూర్తిచేయుచున్నాడు.

కాశీయాత్రామార్గమున నాతనిని కన్యతండ్రి ఆపుచేయును. (ఆచారమున కృమకృమముగ తండ్రిస్థానము సోదరునిదిగా మారెను. సమావేశమైన యువబంధుమిత్రులకు కొంత వినోదప్రదముగను, ఆకర్షణీయముగను నుండుటకు కాబోలు ని మార్పు.) “మమసుతాం, కన్యా దాస్యామి పాణిం గృహీత్వా, సాగ్నిత్యమ్ గచ్ఛస్వ” అని చెప్పెను. (నేను కన్యయగు నా కుమార్తెను ఇచ్చుచున్నాను. ఆమె పాణిని పరిగ్రహించి అగ్నిభట్టారకుని ఆశీస్సులతో వెళ్లుము) అని కన్యాదాత చెప్పెను.

ఆ వెనుక వరుడు సమకూర్చబడిన సామగ్రినెల్ల వదలి చాల ముఖ్యమైన (పవిత్ర) సంస్కారమునకు, ఆణకువకును చిహ్నమగు) సమిధను మాత్రము గ్రహించును.

అద్యప్రకృతియొక్క వివిధ దేవతామూర్తులలో నొకనిగ భావింపబడు అగ్నికి నివేదింపబడు పండ్లెండు సమిధలు, స్మృతములును అస్మృతములు (ఎఱుకతోడను, ఎఱుకలేకను) వ్రతములును, అవ్రతములును (సదసత్కర్మములు), సదనుష్ఠితములు, దురనుష్ఠితములునగు వివిధ మానవకృత్యములను సూచించుచు అనివేదనముచే కర్తను అవాంఛితఫలవిముక్తునిగా నొనర్చి, సఫలమనోరథు నొనర్చును.

బ్రహ్మచర్యమును విడిచి, గృహస్థుగా చేకొనవలసిన అవకాశములను, స్వీకరింపవలసిన బాధ్యతలను గుఱించి బ్రహ్మచారిని ఒప్పించు 'సమావర్తన' కార్యకలాపము ఆతనికి ఆయుస్సు, వర్చస్సు, వీర్యము, సంపదలు. ఆరోగ్యము ప్రసాదించు నాభరణ ప్రదానముతో ముగియుచున్నది.

“ఆయుష్యం, వర్చస్యం. సువీర్యం, రాయస్పృషం,
బౌద్ధిద్యం, హిరణ్యం, జైత్రత్యాయ ఆవిశతాం మామ్”.

ఐహిక ముష్మికాభ్యున్నతి పొందుటకు ప్రార్థింపబడు భగవతి మఱియెవరోకాదు. వరునకు రానున్న భావిసహచరియగు వధువు అనియే సూచింపబడినది.

“సప్రమాజంచ, విరాజంచాభిశ్రీర్యాచ నో గృహే।
లక్ష్మీ, రాష్ట్రస్య యా ముఖే తయా మా సగంస్పృజామసి”॥

అంకురార్పణము

(బీజారోపణము)

వధువు తల్లిదండ్రులు కావించు అంకురార్పణము (అంకురారోపణము)తో పృథాన వివాహక్రియ మొదలగును. అంతకు పూర్వము వధువు, ఆమె తల్లిదండ్రులు మంగళస్నానము చేయుదురని వేరుగా చెప్పనవసరములేదు. అలాగే పృతి హిందూ శుభకార్యమునకును ముందుగా విఘ్నేశ్వర పూజ జరుపుట పుణ్యాహవాచనము పలుకుట మొదలైన సాంప్రదాయకాచారముల గురించి ఈ సంగ్రహ గ్రంథములో వివరించనక్కరలేదు.

ఒకప్రక్క వధువు తల్లిదండ్రులు అంకురారోపణ విధానమున నిమగ్నులై యుండగా, మఱియొక ప్రక్క వధువు గౌరీపూజ చేయుచుండును.

బీజారోపణమునకు బంగారు లేదా వెండి లేదా రాగి లేదా మట్టితో చేసిన అయిదు పాత్రలు (మూకుళ్ళు) సూచింపబడినవి. మధ్యనుండునది బ్రహ్మపాలిక యని పిలువబడును. తూర్పున ఇంద్రపాలిక, దక్షిణమున యమపాలిక, పడమట వరుణపాలిక, ఉత్తరమున చంద్రపాలికల నుంచుదురు.

మావియాకుల తోడను, దారముతోడను అలంకరింపబడిన

“నాస్తిశోభన దేవతాహ్వానంకుర్యాత్
ఇడావాచనం కుర్యాత్”.

భౌతికైక్యముచే సంప్రాప్తమగు నాధ్యాత్మిక సంసరణము
వలన నిజముగ విద్యా సౌందర్యములు పొందుటకంటె చారుతర
మైన ప్రయోజనము లేదు.

యథావిధిగా గణపతి, గౌరీ ప్రార్థనలను, పూజలను జరిపి,
వధూవరులు, తల్లిదండ్రులు, తమకు నిర్ణీతమగు కార్యక్రమము
లకు సిద్ధమగుదురు.

కన్యావరణము

(వధువును ఎన్నుకొనుట)

తరువాత కాబోయే వరుడు తగినదూతను తనకు తగువధువు నన్వేషించు నిమిత్తము పంపును. ఈ విధమైన 'కన్యావరణము' ఈనాడు కేవలం శాస్త్రానురీత్యా మాత్రము నిలిచియున్నది. నిజమునకు అప్పటికే వధూవరుల నిర్ణయము తల్లిదండ్రులచే గాని పురానియుక్తిచేగాని, తమంత తాముగా గాని జరిగియుండునని యెల్లరుకు విదితమే.

ఐనను, దుశ్శకునముల మున్నుగా నాటకముల నివృత్తికి కొన్నియంత్రములు చదివిన పిదప వరుడు తన అనుంగు మిత్రుల నీక్రిందివిధముగ నడుగు కార్యక్రమము జరుగును.

“ప్రసుగ్మనై ధియసానస్య సక్షణి వరేభిర్వరాగ్ం అభిషు ప్రసీదత... (ఓ సముచితకార్యదక్ష మిత్రులారా! మీరు శ్రేష్ఠుల నుద్దేశించి లెప్పగా పయనించుదురుగాత).

ఆ సుహృద్పాంథులగు వార్తావహులు వరునితో కలుపుటకై ఇంద్రుడు కొనివచ్చిన వధువును కనుగొనెదరు.

“ఇంద్రః ఉభయం జుజోషతి”.

ఆ వెనుక హృదయోత్తేజకరములగు వధూవరుల (ఉభ

యుల వంశక్రమము) ప్రవరలను ఉభయుల పురోహితులు పఠించెదరు.

ఉభయ పక్షములందును, ముత్తాత, తాత, తండ్రులను వారివారి గౌరవప్రతిష్ఠలు తెలుపుటకు ఉభయులు మూడు తరములను చెప్పుట సంప్రదాయ నిర్ణయమును సాధించును.

‘వృణీమహే’ (మేము ఎంపికచేసితిమి) అని పురోహితులు ఆ వార్తావహుల స్థానే పఠికెదరు.

‘వృణీధ్వం’, తస్మైదాస్యామి” (ఆమెను ఎంపిక చేసికొనుడు. తప్పక ఆమెను వరుని కొసంగెదనని కన్యాదాత చెప్పును)

ఆవిధముగ ముమ్మారు ప్రవరను ఉభయుల పురోహితులు (దూతలస్థానే) పఠించిన వెనుక ఉభయవర్గ సమ్మతితో వరునితో “కృతార్థాః వయమితి వరమ్ ఆవేదయేయుః” (కన్యాన్వేషణలో కృతార్థులమయితిమి) అని చెప్పవలెను.

అంతట వరుడిట్లనును:-

“ధర్మప్రజా - సంపత్యర్థం ప్రియముద్వహే”

(ధర్మమాచరించుటకు, సంతానము కొఱకు, కీర్తికొఱకు, సంపదకొఱకు, నేను ఈ స్త్రీని వివాహమాడుచున్నాను).

ఈ విధమైన వధ్వన్వేషణము నేడు ‘చారిత్రకమే’ యైనను, అందలి అంతరార్థము సదా సహకాలీనమే. సంబద్ధకుటుంబముల

సమ్మతి మాత్రమేకాక బంధుమిత్రుల సమ్మతయూ చాలముఖ్యమైనదనుట హిందూవివాహ సంస్థలోగల ఆధ్యాత్మిక, సాంఘిక భావముల ప్రాముఖ్యము చాటుచున్నది.

ఇప్పుడు వధువు తల్లిండ్రులు వరునకు రెండవ పెద్ద యజ్ఞోపవీతము వేయుట జరుగును. ఈ యజ్ఞోపవీతము (పురుషుని ద్విజత్వమునకు బాహ్యచిహ్నమేయైనను) దానికి సాంఘికముగ, పారిమార్చికముగ, ఆధ్యాత్మికముగ గల మౌలిక చిహ్నమును (ప్రజాపతేః యత్సహజం పురస్తాత్) సాంకేతికముగా ధరించుట జరుగుచున్నది.

ఈ యధిక యజ్ఞోపవీతము (నారాయణ స్వరూపుడుగా భావింపబడు) వరుడు గృహస్థుగా వధువునకిచ్చిన వాగ్దానమును పూర్తిచేయుటకు తీసికొను బాధ్యతలను సూచించును.

వధువు తండ్రి ప్రాణాయామాసంతరము “లక్ష్మీ నారాయణ ప్రీత్యర్థం సాలంకృత కన్యాదానమహంకరిష్యే” (లక్ష్మీ నారాయణ స్వరూపునకు ఆలంకార సహితయగు నా కుమార్తెను ఇచ్చుచున్నాను) అని వక్కాణించును.

‘లక్ష్మీ నారాయణ’ పదములో స్వర్గమునగల పరమ పితయు భూమిపైగల వరుడును ఏక దృష్టితో చూడబడినవారగుటచే వరుని కాళ్లను కాబోవు మామగాయ కడుగుట మానవ సంబంధ విహాహమును దైవకార్యముగా జరుపుటను సూచించును.

ఈ కార్యక్రమము ద్వారా ఈ వివాహ కార్యక్రమమంతయు సంస్కార పూర్ణమై చెప్పబోవు మహా సంకల్పమునకు దారితీయును.

మహాసంకల్పము

విశ్వమునందు ప్రకృతి, భగవంతుడు, మానవుడు, ఈ మువ్వురను గురించి వైభవయుతమగు వివరణమే యిది. మహాసంకల్పములోని అధ-ఊర్ధ్వలోకములయు, తదధి దేవతల నామదుల నిచేట నేకరువు పెట్టుట యనవసరము. కాని, ఈశక్తి మంతమైన సంకల్పము మానవు డెవనినుండి జన్మించి యెవనిని జేరునో అట్టి భగవంతునిపై నమ్మికను ఉత్తేజకరముగ ప్రసరింప జేయునూహయనిన జాలును.

వధువు తండ్రి పథూవరులనేకము చేయుటతో తన పితృణము దీర్చినవాడగుచున్నాడు.

“విశ్వంభర స్సర్వభూతా స్సాక్షిణ్యస్సర్వ దేవతాః
ఇమాంకన్యైః ప్రదాస్యామి పితృణాంతారణాయవై”

అధునిక నాకరికతాగమనము మన పితృణమును కొంత సందేహింపవలసినదిగ చేసియుండవచ్చును. కాని, ఈ స్పందించు చైతన్యము సంగీకరించుటచేత మన అధునిక విజ్ఞాన శాస్త్రము, మన యెఱుకలో లేనిదియు, నక్షత్రసహిత భూమ్యాకాశ పరివృత అజ్ఞాతానంత శక్తి వ్యాప్తి గూర్చి గానముచేయు నీ మంత్రమును వినటచే కనీస ధర్మమును పాటించిన వారమగుదుము.

వంశమును కొనసాగించుటయను భౌతిక సంకల్పము ద్వీరుక్తమగుచుండగా, వధువుతండ్రి స్వర్ణాలంకార సహితము, నీటిచే పవిత్రీ కృతమైన వధువు చేతిని వరుని హస్తమున నుంచును.

“ప్రజాసహత్వకర్మభ్యః ప్రతిపాదయామి, ఇతి, సహిరణ్మం, కన్యాహస్తం, ఉదకపూర్వం, పరహస్తే దద్యాత్”.

వివాహకాలమున నీ కార్యక్రమము జరుగునపుడు (అచింత్యా పరిమిత శక్త్యాభియమానస్య) అదినారాయణుని అజ్ఞాతానంతశక్తి ప్రార్థింపబడి వాస్తవముగా వధూవరుల ప్రత్యంగమునను ప్రవహించును.

మానవునిలోని దైవీ ప్రకృతి, అతనిలోని పాశవిక ప్రకృతిని జయించుటకే వివాహప్రక్రియ యేర్పడినదని వైదిక ఖావము. (ఛాన్దోగ్యోపనిషత్తులో చెప్పబడినట్లుగా, ‘సత్యకామః, సత్యసంకల్పోః’ అయిన పరమాత్మ సత్యకామడైన, సత్యసంకలుడైన జీవాత్మకు భిన్నుడుకాడు: ‘తత్త్వమసి’).

కన్యాదానము

పవిత్ర జలముతో తండ్రియిచ్చిన సాలంకృతయగు శకు
వును వరుడు స్వీకరించుటతో మహాసంకల్పము పూర్తియగును.

వేదమంత్ర పఠనమగుచుండగా స్వయం దత్తమగు వధూ
హస్తమును వరుడు గ్రహించును.

(ఎల్లరు నెఱిగిన “ధర్మేచ...” అనెడి మంత్రము తప్ప
పరునిస్తానే వురోహితుడే ఈ మాటలు పలుకును).

“దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవే! ఆశ్వినోర్బాహుభ్యామ్! పూష్టో
హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి! రాజాత్వావరుణోనయతు, దేవి, దక్షిణే
ప్రజాపతయే కన్యామ్; తేనామృతత్వమశ్యామ్”

(సూర్యదేవతాకమైన శక్తి, దేవతావైద్యులగు ఆశ్వినీ దేవ
తలచే ప్రేరితమై సూర్యస్వరూపుడగు పూషుని ద్వారా ప్రసారి
తమైన నా హస్తముతో నీ హస్తము గ్రహింతును వరుణ
దేవుడు ప్రజోత్పత్తి పితకు నొసగు కాన్కగా నిన్నునన్ను
చేర్చుగాక. అందువలన అమృతత్వము పొందుదునుగాక)

ఇచట వరుని స్వీకరణోపన్యాసమున నంతటికి ప్రముఖ
మగు ప్రతిజ్ఞావాక్యము వెల్పడును.

“క ఇదం కస్మాదదాత్? కామః కామాయ! కామోదాతా!
కామః ప్రతిగ్రహీతా”॥

[ఇది ఎవరు ఎవరికిచ్చిరి? దైవీయ (చైతన్య) చేతనత్వారో పిత కామము (కోరిక) మానుషకామమునకిచ్చెను (వాస్తవము నకు) ఇచ్చునతడు, స్వీకరించునతడును మహా కామ ప్రకృతి స్వరూపములే]

దైవమే కారణమై మానవ సృష్టికి మూలమైన కామము ఇచట భౌతికవాంఛా ప్రేరణతో వైవాహికబంధముగ మారుచున్నది. అందుచే దైవీయ, మానవీయ శక్తులు పునరుత్పత్తిని వాంఛించి కలియుచున్నవి.

ఈ భావమే మిగిలిన స్వీకరణ మంత్రములలో విపులీకరింపబడుటచే, ఇచట ఇంతకుమించి చెప్పనవసరము లేదు.

వైవాహిక ధర్మ సూత్రముల నతిక్రమించనని వరడు బాసచేయుటకు పూర్వమే వధువుతండ్రికి ఉపదేశముగా చెప్పబడు కొన్నిమాటలు గమనార్హములు;

“దాతా కన్యాదాన సాధుజ్ఞార్త్వం మానసోత్సాహ పరిమిత దక్షిణాం వరాయ దద్ధ్యాత్”

(కన్యాదానమును ఉజ్జ్వలోపేతము చేయుటకు వధువు తండ్రి వరునకు తన ఇచ్చాపూర్వకోత్సాహ సామర్థ్యముల ననుసరించి కొంత బహుమతి నీయవలయును)

నిదియోయొక రూపములో ‘కట్న’మనెడిది విశ్వవ్యాప్తమే. వధువు తన నూత్న సంసారమునకగు వ్యయమును కొంత సమ

కూర్చుకొనుటకు పైత్తుకమైన సంపదలో లేశము గ్రహించుట సమర్థనీయమే. కాని, ఐచ్ఛికమగు దాని నిర్బంధముగా మార్చుట వేదసమ్మతము కాదు.

హైందవ వివాహము నతిపవిత్రము, నాదర్శవర్తముగా జేయుచు నెల్లరు నెఱిగిన సంభాషణము ఇపుడు వినవచ్చును.

వధువుతండ్రి చెప్పను— ధర్మేచ, అర్థేచ, కామేచ త్వయా పిషా నాతిచరితవ్యా” అని.

(ఈ నా సుతయెడ ఎట్టివిధముగను - కార్య భార విషయమునగాని, సొమ్ము విషయమునగాని, కోరికలు తీర్చుకొను విషయమునగాని, విపరీతముగా ప్రవర్తింపరాదు).

వరుని సమాధానము — ‘నాతిచరామి’ (నెనిప్రతిజ్ఞను అతిక్రమించి ప్రవర్తింపను) అని

వధువు తన చోట తాను కూర్చొనియుండగా వరుడు పవిత్రాగ్నిని ప్రజ్వలింపజేసి (అగ్నిప్రతిష్ఠాపనము చేసి) కల్యాణ వేదికవద్దకు వెడలును.

ఆ సమయమున (వధువు తండ్రి వరునకు మధుపర్క ప్రదానము చేయు సమయమున) నాతడు కూర్చొనుటకు ఆసనముగా ఉండుటకు దర్భలతో ‘కూర్భ’ను (చిఱుచాపను) సమకూర్చెదరు.

అప్పుడు వధువునకు, వరునకు మధ్యగా (అంతఃపటలం శృత్వా) తెలుసు పట్టుదురు

కూర్చుపై వరుడు “రాష్ట్రభృత్ అసి ఆచారా సందీ మా” త్తత్ యోషమ్” (నీవు తన మాటపై నిలుచునాకు స్థానమయితివి నీ నుండి నేను వేఱుకాను) అను మంత్రము చెప్పుచు కూర్చొనును

వధువుతండ్రి ఈ విధముగ చాటిచెప్పను. “మయా క్రియమాణ కన్యాదానాంగత్యేన వరం మధుపర్కేన పూజయిష్యే” (కన్యాదాన విధానమున భాగముగా నేను మధుపర్క సాహాయ్యమున వరుని పూజింతును).

మధుపర్కము ఈ విధముగా చెప్పబడినది. “యత్ మధునో మాధవ్యం, పరమం, అన్నాద్యం, పీర్వమ్” (మధువుతో చెయబడిన ఈ పానీయము అత్యంతము వాంఛనీయము. జీర్ణమగునది, మతీయు బలవర్ధకము).

ఈ విధముగ మధుపర్కపాశనము (మధుపర్క గ్రహణోత్సవము) ముందుగా సాక్షాద్విష్టువుగా భావింపబడు వరుని కొళ్లు కడిగిన వెనుక జరుగును “ శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ స్వరూప, వర, అయం తే మధుపర్కః” అని చెప్పుచు వరునకు వధువు తండ్రి యిచ్చును. (‘మధుపర్క’మనగా తీయని పానీయమని అర్థము. కాని. ఆ పానీయముతో ఉత్సవమునకు వస్త్రములు

ఇచ్చుట కలదు. కావున కాలక్రమమున ఆ వస్త్రములే మధు పర్కములుగా వాడుక భాషలో గ్రహింప బడుచున్నవి)

“మయి మహో, మయియశో, మయి ఇంద్రియం వీర్యమ్” అను మాటలు ఒక సంప్రదాయమున వర్చని చేతను, మఱియొక సంప్రదాయమున వధువుతండ్రిచేతను చెప్పబడును కాని, ఉభయపక్షములను తేజస్సు, ఇంద్రసమశక్తియు, కీర్తియు వాంఛించు భావ ప్రకటనము పవిత్రవివాహ సందర్భమున నత్యంతము తగియున్నది.

అదే విధముగ అగ్ని దేవతను సాక్షిగ స్థిరపరుచు మంత్ర విధానము హైందవ విధిని మానసికొన్నత్యము ప్రకటించునదై అగ్నిదేవతకు హవిఃప్రదానము పవిత్రీకరించుటకు సాంకేతిక మైనదిగానున్నది.

“అగ్నిః పాశ్నాతు ప్రథమః, స హి వేద యథాహవిః” ‘ప్రథమః’ అనుమాట: అగ్ని మొదట వినీయోగపరుచుట ఆరుట హిందువులకు శబ్దార్థములకంటె, అంతర్ధర్మములను సాధాన్యము కలదనుట నిర్ధారించును. (‘అగ్ని’ అనగా ఊర్జ్వగామి అనిభావము, ఈ పదము కేవలము భౌతికమైనది కాదు).

పిమ్మట మామగారు పవిత్రీకృతములగు కానుకలను (గోదానముకూడ ఉండవచ్చును) అల్లునికి “యజ్ఞోవర్తతామ్....” అనుచు ఇచ్చును.

ఈ కార్యక్రమమంతయు మూఢనమ్మకముతోడి చేష్టకాదు ఇదియొక యజ్ఞము. ఈ విషయము పైన జెప్పిన “ఈ యజ్ఞ మభివృద్ధి గాంచుగాత’ యను ప్రార్థన వలన స్పష్టము.

అటులనే ‘మధుపర్కము’ను వరుడు అందుకొను సమయమున చదువు ఈ దిగువ మంత్రములు బాహ్యప్రదానమున ఇమిడియున్న బుద్ధివిశేషము నెఱిగించును.

“త్రయ్యై విద్యాయై యశోఽసి, యశసో యశోఽసి, బ్రహ్మభో దీప్తిరసి, తం మా ప్రియం ప్రజానాం కురు ఆధిపతిం పశూనామ్”.

(నీవు భగవత్తేజము, వేదవిద్యాకీర్తులతో జన్మించితివి. అందుచే నన్ను సత్సంతానము, పశు సంపదకల వానినిగా జేయుము.)

“అ మాగన్ యశసా వర్చసా సగ్ంస్సృజ పయసా తేజసాచ తం మా ప్రియం ప్రజానాం కురు ఆధిపతింపశూనామ్”.

(నీవు నాదరి) జేరును, నేను ప్రజలకు ఇష్టుడను పశు సమూహముల కలవాడనగుచు కీర్తి, తేజస్సు, కీర సమ్మద్ధి ననుభవించునట్లొనర్చుము).

అగ్నిదేవునితో కూడ గోదేవతను అర్చించుట ఈ సమయమున కలదు. కాని, వర్తమాన కాలమున ఈ గోదేవతా పూజనము జరుగుట లోపించి ిది.

ఈ మధుపర్వోత్సవము వధువు తండ్రి వరునకు నూత్న వస్త్రములిచ్చుట “అర్ఘ్యత, ప్రార్థన”యను మంత్ర పఠనముతో సమాప్తమగును.

వరుడు అంతట మాత్మవస్త్రములు ధరించి “సభాయై నమః” అని చూడవచ్చిన సదస్యులకు నమస్కరించి తనకు నిర్ణీతమైన అసనమున కూర్చుండును.

ఇప్పుడు అతిముఖ్యమైన సుముహూర్తము వచ్చును. అంతకుముందు “మంగళాష్టకము” మఱియు చూర్ణికయును పఠింపబడును.

ముఖ్యముగా హిందూ వివాహము యొక్క విశేషార్థమును ప్రతిపాదించెడి ఈ పుస్తకమున ఆ రెండింటిని విశదీకరింపబనిలేదు. కాని, అందలి ముఖ్యాంశములు తప్పక గుర్తింపవలసియున్నది. ఎందుచేతననగా “మహాసంకల్పము” నందువలె ఈ పఠనము కూడ ‘భూమ్యాకాశముల’, ‘మానవ-దేవతా’. ప్రకృతి-చేతనల యేకీకరణమునకు జగత్సంబంధ-జగదతీత శక్తుల అన్యోన్య సంబంధమునకు చిహ్నముగా నిలుచును కనుక.

ప్రముఖముగ శ్రీరామచంద్రుని, ఆతనికి సంబంధించిన దేవతలను, వారి అశీస్సులు నూత్న వధూవరులకు కలుగుటకు ‘మంగళాష్టకము’న ప్రార్థించుట జరుగును.

చూర్ణికలో పెక్కుమంది దేవతలను, ప్రకృతి శక్తులను భూమీశ్వరులను, వీరులను, పవిత్ర గ్రంథములను, పుణ్యస్థలము

లను ఏకరువు పెట్టుదురు. అది శ్రద్ధాళువులై వినువారికి ఈ వివాహ కార్యక్రమము ఒక పురుషునకు, ఒక వనితకు జరుగు నది మాత్రమే కాదనియు విశ్వైకమునకు, విశ్వసమ్మేళనము నకు ఒక సాధారణ లౌకికచర్యతో జరుగునొక పవిత్రీకరణ విధానముగా తోచగలదు.

వాస్తవమునకు “సుముహూర్త” సమయము పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రీయమైన సాంకేతికవైశిష్ట్యమును అధ్యాత్మిక వైవాహిక ప్రక్రియకు కలుగుజేయుటను.

“సుముహూర్తే వధూవరయోః శిరసః అన్యోన్యం సజీరక గుడం నిక్షేపేతామ్” అనిచెప్పుచు అన్యోన్య ప్రేరకముగ జీలకఱ్ఱ బెల్లము ముద్దను వధూవరులు ఒండెరుల శిరస్సులపై నుంచు టయే ఈ సుముహూర్తము యొక్క అధిభౌతిక, అధ్యాత్మిక సంయోగము.

సుముహూర్తము

‘మమాగ్నే’ అనుమంత్రము మాదిరిగనే అన్ని శుభకార్యములకు నాదియందు “ధ్రువం తే రాజా... ఆయంచ బ్రహ్మణ స్పతిః” అనుమంత్రము సాంప్రదాయికముగ సుముహూర్త తరుణము ప్రారంభించుటకుముందు పఠింపబడును.

సార్థకమైన ‘ధ్రువమ్’ అనుపదము ఈ మంత్రమున మింటి దేవతలకు—మంటిప్రకృతికి నొకప్రక్కను, భగవంతునకు—భక్తునకు మఱియొక ప్రక్కను గల సుస్థిర సంబంధమును నొక్కి చెప్పుచు అనేక పర్యాయములు వినబడును.

కాని, ఇప్పుడు ఈ వివాహసందర్భమున ఈ ‘ధ్రువమ్’ అను పదము శాస్త్రీయదృక్పథమున మరింతగ సంగతమైన ప్రాముఖ్యము సంతరించుకొన్నది.

భిన్నధ్రువము లొకరించుకొనుట శాస్త్రీయమగు సత్యము. జ్యోతిష (ఫలభాగ) శాస్త్రము, జ్యోతిష (సిద్ధాంతభాగ) శాస్త్రము నుండి పుట్టినట్లు, రసాయన శాస్త్రము సువర్ణయోగ శాస్త్రము నుండి పుట్టినది. మనపూర్వులైన రసాయన శాస్త్రవేత్తలు “జీల కఱ్ఱ-బెల్లము’ మొదలగు పదార్థసంయోగములవలన ‘ధన’—‘ఋణ’ ధ్రువవిద్యుత్ క్రియలుద్భవించునని తమ పరిజ్ఞానమును వెల్లడించితిరి. ఆ మిశ్రమమునగల సహజమైన జిగటయు అన్యోన్యకర్షణనిచ్చు విద్యుత్తు, తత్కారణముగ వధూవరులకు

అన్యోన్య ప్రీతిప్రకరకమగుటయే కాదు, వధూవరులిరువురును జీవితాంతము “ద్రువమ్” కలిసి యుండవలెనను గొప్పసూచన కూడ యున్నది.

ఇంతకంటె యజమానుని (ఇంటవరుని) బ్రహ్మణశ్చతిగ-
తనలో బ్రహ్మత్వైక్యమును వివాహమున వధూవరుల కలయికగ
ఉత్కృష్టముగ గ్రహించు తుదివాక్యము చాల అర్థవంతమైనది.

ఈ సందర్భమున వధూవరులను ఒకరినుండి మఱొకరిని
మఱుగువరచు తెఱను తెలగించుటకూడ ముఖ్యమైన విషయము.
ప్రకృతినుండి పాడము మాయ తెరవలె మానవుని దైవత్వము
నుండి కప్పియుంచి తెలగునట్లు, స్త్రీపురుష లింగభేదములను
వివాహము తెలగించి వధూవరులను శారీరకముగ, మానసిక
ముగ, ఏకముగా జేయుటను సూచించును.

సుముహూర్త సమయమున వరుడు సూటిగ వధువును
చూచును (సుముహూర్తే కన్యాం స్వయం దృష్ట్వా 'తృతీయం'
జపేత్) 'తృతీయ' యనునది అనువాకమున తృతీయచరణము

“అభ్రాతృఘ్నిం, వ-ణ-అపఁఘ్నిం, బృహస్పతే,
ఇంద్ర-అపుత్రఘ్నిం, లక్ష్మ్యం తామే అస్యై సవితఃసువ”.

పురుషశక్తికి సాంకేతికస్వరూపులగు ముగ్గురు దేవతలను
వరుడు ప్రార్థించును. బుద్ధిబలమునకు బృహస్పతిని, వీర్య
బలమునకు జలాధిదేవతయగు వరుణుని, భౌతికశక్తిని పరి

రక్షించు సపితయను అదిత్యశక్తిని తనవధువునకు లక్ష్మి కటాక్షమునకు, సంపదలకునై ప్రార్థించును. తనవధువును ఆమెతండ్రి కుటుంబమును వేధించనదిగను, పతికుటుంబమునకు, పరిసరములకు హితకారిణిగను సూచించును.

చేదమునందలి పదములకు బాహ్యార్థము వెనుక, పారమార్థికార్థము దాగియుండుననుమాటను నిరంతరము జ్ఞప్తియందు నిలుపుకొనవలెను. నిజముగ నిచట వధువే లక్ష్మియను సూచన కలదు.

ఇచట సుముహూర్తమునకు 'కన్యానిరీక్షణము' (వధువునూ చూచునమయము) అను సార్వకనామము కూడకలదు.

మిగిలిన అనువాకముకూడ వధువును ఉన్నత భావములు, విశాలహృదయము కలదానినిగా జేయుడనియు, స్వర్గస్తులైనట్టియు భూమిపైనున్నట్టియు బంధువులయెడ సౌహార్దము కలదానినిగా జేయుడనియు, తేజశ్శాలినిగా జేయుడనియు సర్థముగల ప్రార్థనలతో ఉండును. దర్భతో వధువు భూమధ్యము స్పృశించుట మనోభావమును సూచించెడి ఆజ్ఞాచక్రస్థానమున నిలుచుట కవకాశమున్న చెడుతలపులను తుడిచివేయుటకు సంకేతము.

బండికాడి రంధ్రము గుండా ఇందుడు వ్యాధిసోకిన 'అపాల'ను ఉజ్జ్వలప్రాణిగజేయుటకు ముమ్మారు పవిత్ర జలము ప్రవహింపజేసెననుటను యుగచ్ఛిద్రాభిషేకము (బండి

కాడి లేక నాగేటికాడికిగల రంధ్రము గుండ నీరుపోయుట) సూచించును.

వధువునందలి భౌతికశక్తులను ఆధ్యాత్మిక (లేక) పారమార్థిక తేజస్సుగా తీర్చుటయనునది ఈ ప్రాప్తనలో పవిత్రీకరణముతో కూడిన వివాహబంధ కార్యక్రమమందలి సాధారణ నిర్దేశము. అందుచే కాడికిగల రంధ్రముగుండా వధువు తలపైని నీళ్లు పోయుట (కన్యాస్నానము) జరుగును.

ఒంగరు రంగుగల (హిరణ్యవర్ణాః ఆప్యః) నీళ్లు, భౌతిక 'శం' (సౌఖ్యమును), పారమార్థిక "స్యానః" (పరమానందమును) నిశ్చయపరచును.

స్నానక్రియ జరుపువేళ పరిపబడు అయిదు మంత్రములతో కడపటిదగుమంత్రము ఆకారణముచే ద్వంద్వార్థ సహితమై ఒక్కమారు మాత్రమే నీటినిచల్లుట కలిగియున్నది. "పచ్చానామస్తే సకృదేవ స్నాపయతి".

(అటుపిమ్మట వధువునకు నూత్నవస్త్రము నొసంగవలెనను నియమముకలదు. దాని ఆర్థము: భౌతిక మైన వాక్కులనుండి వధూవరులను తత్వచింతన వైపునకు క్రమాభివృద్ధినందవలయుననుటను సూచించును. "పరిత్వా గిర్వణో గిర ఇమాభవన్తు విశ్వతః, వృద్ధాయమను వృద్ధయో జుష్టా భవన్తు జుష్టయః".

ఇదిపవిత్ర మంత్రముల ప్రేమించువాడును, ఇంద్రస్వరూపుడునగు భగవంతుని నుద్దేశించికావచ్చును. లేదా, నిరంతర సంగీత ప్రియుడును, స్తోత్రములకుష్పాంగు వాడును. ప్రేమింపబడుటను ప్రేమించువాడైన కావచ్చును. 'అతడు' అనుపదమునకు 'అమె'యనికూడ ('He' includes 'she') అధ్యాహరించినచో 'గిర్వణః' యనుపదమును, వధువనియు, భగవానుడనియు కూడ అన్వయించవచ్చును.

అటుపిమ్మట వరుడు వధువు నడుముచుట్టును కుశలతో చేయబడిన త్రాడుతో కట్టెడి 'యోక్త్రబంధనము" (లేక ధారణము) జరుగును. కాని, మౌలిక గృహ్యసూత్రముల నమసరించి వధువుచే నూత్నవస్త్రములు ధరింపజేసిన యనంతరము మంగళసూత్ర ధారణ జరుగువలయును (అచ్చాద్య నూతనంవాసో, వరో మాంగల్య సూత్రకం హిరణ్యమణి సంయుక్తం బధ్నియాత్ కన్యకాగళే).

'బన్ధనమ్' అనుటతో యువ వధూవరులమధ్య బంధన మేర్పడుట సూచింపబడుటచే," వివాహప్రక్రియ నడుపు పురోహితుని వివేచనతో "మంగళసూత్రధారణమో, లేక "యోక్త్రబంధనమో" - ఏదిముందుగ జరుగవలెనో నిర్ణయింపబడుటయుక్తము.

VII

మంగళ సూత్రము

శ్రేయోదాయకమైన త్రాడుగా చెప్పబడు నీ కంఠాభరణము
హిందూవివాహ సంస్కారమున నత్యంతము స్పర్శనీయమైనది.

మంగళసూత్రము తలంబాల బియ్యపు బల్లెమున నుంచి
వేదికవద్దకు కొనిరాబడును అంతట ఆ మంగళసూత్రమును
వివాహవేదికగల పందిరిలోనున్న ముత్తైదువుల కంఠములకు వారి
ఆశీర్వాదము కాంక్షించి ఆనించి కొనితేబడును.

మంగళసూత్రమును వధువుకంఠమున గట్టుటకు ముందు
వరుడు (మాంగల్యపూజ-ప్రాణాయామ సహితముగ) మంగళ
దేవతను “మాంగల్యదేవతామృద్ధిశ్య, మాంగల్య దేవతా ప్రీత్యర్థం,
మాంగల్యదేవతాపూజాం కరిష్యే” అనుమాటలు చెప్పచు ఆరా
ధించును.

ఈ ఆరాధనము షోడశోపచార సహితమై యుండును
(సాంప్రదాయికమైన షోడశ పవిత్రీకరణ ప్రార్థనాధికము).

ఆ వెనుక వరుడు మంగళసూత్రాభరణమును వధువు కంఠ
మునకు ఈ మాటలుచెప్పచు (కంఠము వెనుకవైపు) ముమ్మారు
ముడులువేయును.

“మాంగల్యతంతునానేన, మమజీవనహేతునా
కంఠే బద్ధామి, సుభగే, త్వం జీవ శరదశ్శతమ్”

(ఓ పావనమైనదానా! నేను నీ కంఠమున ని మంగళ సూత్రమును, నా జీవన కారణమైన దానిని, కట్టుచున్నాను. నీవు నూతేంద్రు జీవింపుము)

ఈ మాటలలో మనస్సున బాగుగ నాటుమాటలు 'జీవన హేతునా' అనునవి. ఈ బాహిరమైన సూత్రమును, అభరణమును అతని జీవన కారణములుకావు. కాని, ఆ సూత్రము ఆ పురుషుని, ఆ స్త్రీని, శారీరకముగనేకాక హృదయపూర్వకముగ మానసికముగ. ఆధ్యాత్మికముగ నొకటి చేయుటను సూచించుచిహ్నమైయున్నది. నిజమునకు, మనుష్యుని జీవనమును సార్థకము చేయునది భార్యయే అనవచ్చును.

VIII

యోక్త్రబంధనము

వధువు నడుముచుట్టును యోక్త్ర (దర్బలతో చేసినత్రాడు) కట్టు సమయమున నింతకు పూర్వము తెలుపబడినట్లు దీర్ఘాయువు, శుద్ధబుద్ధియు, విశాలహృదయము, అర్హసంతానమునీయు దేహమును వాంఛించుటను ధ్రువపరచు మంత్రము చదువబడును.

“అశాసానా సామనసం ప్రజాం సౌభాగ్యం తనుం

ఆగ్నేరనువ్రతా భూత్వా సంనహ్యే సుకృతాయ కమ్”

యోక్త్రము కట్టినపుడు వేయు ముడి వధువు బొడ్డున కుత్తరముగానుండి, ముడివేసినతర్వాత యది వధువు బొడ్డునకు డక్షిణమునకు మార్చబడును. ఈ ప్రక్రియ వధూవరుల అన్యోన్యకర్షణకు వివాహబంధమును, ఉత్పాదకశక్తిని దృఢీకరించును.

ఇప్పుడు వివాహప్రక్రియలో ఆత్మాకర్షకమైన (పెండ్లిచూడ వచ్చినవారి దృక్పథముననుసరించి) ఘట్టము, “తలంబాలు”, వచ్చును.

పూర్వమీవిధానము కేవలమాచారముగ మాత్రముండెడిది. ‘తతః ఆర్ద్రాక్షితారోపణం కుర్యాత్’ (ఆటుపిమ్మట-అనగా యోక్త్ర బంధనమైన వెనుక-తడిసిన భియ్యమును వధూవరుల శిరస్సులపై నుంచుట జరిగెడిది). కాలక్రమముననిది వధూవరులకు ప్రీతి

పాత్రమై ఒకరి శిరస్సుపై మరొకరు చల్లుకొనుట, చూపటకు ఉత్సాహజనకమగుట. ఆ వెనుక వధూవరులలో ఆ తలంబ్రాలు చలుకొనుటలో ఉత్సాహముతో నిండిన ఒక విధమగు పోటీగాకూడ పరిణమించినది.

అదే సమయమున నా సందర్భమున బరింపబడు వేదవాక్కులును వధూవరుల కన్యోన్యకర్షణ ప్రేరకములై విషయాసక్తిని కలుగుజేయునవిగానున్నవి.

(శాంతి సాభాగ్యములకై ఆశీర్వాదములిచ్చిన వెనుక సమ్మద్దినెంచి కపిలధేను స్మరణము జరుగబడును).

“ప్రజాపతిః స్త్రియాం యశః ముష్కయోరదధాత్ సపమ్, కామస్య తృప్తిమానన్దమ్”. (కామతృప్త్యనంతరము స్త్రీయందు పురుష్యవీర్యము నిక్షిప్తమొనర్చుట గలుగునానందము ప్రజాపతి నిర్దేశము).

“యథాహమస్యాః ఆత్మపమ్ స్త్రియై పుమాన్ యథా స్త్రీ తృప్యతి పుగ్ంసిప్రియేప్రియా”

(తానాస్త్రీయందెట్లు ఆనందించినట్లు పురుషుడు చెప్పనో ప్రియురాలు తనప్రియునితో అట్లేఆనందించును) అగ్నిభట్టారకుడు కూడ తానీయజ్ఞక్రియతో తృప్తుడ నైతినిని చెప్పును.

హైందవకర్మ కాండలో వివాహప్రక్రియకూడ నెకయజ్ఞముగ భానింపబడినట్లు చదువరి గుర్తింపవలయును. వధూ

వరుల అన్యోన్య భౌతికానందమునుగూర్చి చెప్పనవుడు శాస్త్రమున వాయు సూర్య చంద్రాదులుకూడ చేరి వధూవరుల నాశీర్వాదితురని చెప్పబడినది.

ప్రథమమున బియ్యమునుంచుచు వరుడిట్లును
“ప్రజా మే కామస్సమృద్ధతామ్” (నాకోర్కెఫలితముగ జనించు సంతతి వృద్ధినినుగాంచుగాత!)

పిమ్మట వధువు “పశవో మే కామస్సమృద్ధతామ్”
(పశువులు నాకు సమృద్ధిని కూర్చుగాత) అని అనును.

మఱలవరుడు ‘యజ్ఞో మే కామస్సమృద్ధతామ్’ (ఈ వివాహ యజ్ఞము నా కోర్కెలు తీర్చుగాత) అనును.

పిమ్మట వధూవరులు ఒండెరుల శీర్షములపై బియ్యము పోసికొందురు. నాల్గవతడవనుండి మాటలు లేకయే అన్యోన్యము ఒకేసారిగా బియ్యముపోసికొందురు (“తూష్టిం చతుర్థే అన్యోన్యమ్ యుగపత్”.)

“శ్రియో మే కామస్సమృద్ధతామ్” (లక్ష్మీదేవత మాకు వలసిన సంపదలు-ధర్మబద్ధమైన కోర్కెలు తీర్చుకొనుటకు- ఇచ్చుగాత).

ఇంతవరకు దోసెడు బియ్యము మాత్రమే శాస్త్రీయముగ అన్యోన్యము జల్లుకొనుట జరుగును.

ఈనాడు పూర్వాచారపరాయణులు కొందఱు ముద్రించు శుభలేఖలలో గోచరించు ఆశీర్వాదశ్లోకము “జానక్యః కమలాం జలిపుటే...”యొక్క భావము గుర్తించి తీసికొనివచ్చు తలంబాల బియ్యమునకు కొంచెము కుంకుమను పుణ్యస్త్రీలు అద్దు ఆచారము కలదు. - భగవతి సీత ఉపయోగించిన పద్మరాగముల పోలుటకు. శుభావరులు నిరభ్యంతరముగ పల్లెములలోని బియ్యము పూర్తియగువరకు చల్లుకొందురు, తదుపరి.

(మనవారు కొందఱు తలంబాలకు పసుపుతోకలిపిన అక్షతలనే ఉపయోగింతురు. కాని, మఱికొందఱు ఆ తలంబాలు బియ్యము విశ్వాసప్రాతులగు తమ సేవక జనులు ఉపయోగించుకొనుటకు వీలుగ పసుపు కలపకయే వాడుదురు).

రక్షా బంధనము

పసుపుకుంకమలు పూసినదారము ప్రసిద్ధిగాంచిన (ఉత్తరాదిని సోదరుని చేతికి సోదరి కట్టునటువంటి దానిని) రక్షాబంధనమును ఇచ్చటి ఆచారము ప్రకారము పురోహితుడు వధూవరుల చేతులకు కట్టును.

లాంచనప్రాయముగా వరుడు “అవయోః రక్షాబంధనం కరిష్యే” (మా ఉభయులరక్షణార్థ మిదారము కట్టుచున్నాను అని చెప్పును.

అపిమ్మట . ఈ దిగువ మంత్రము పఠించుచు పురోహితుడు వరునికుడిచేతికి రక్షాబంధన సూత్రము కట్టును.

“విశ్వేత్తా తే సవనేషు ప్రవాచ్యా, యా, చకర్థ మఘవన్ ఇంద్ర సున్వతే, పారావతం యత్ పురు సంభృతం వసు, ఆపావృణోః శరభాయఋషిబంధవే. (ఓ ఇంద్ర! నికు ప్రీతికరమైన సోమరసము నీకిచ్చిన శరభునికి రక్షాబంధన మిచ్చితివి. (వరునకు భగవానుడు ఆ విధమగు రక్షణమీయవలెనని ఆశయము).

వధువు యెడను చేతికి ఈ దిగువ మంత్రముతో రక్షాబంధనము చేయబడును.

“బృహత్సామ క్షతభృత్ వృద్ధ వృష్టియం
త్రిష్టభౌజః సుభితమ్ ఉగ్రవీరమ్

ఇంద్ర స్తోమేన పంచదశేన మధ్యమిదం
వాతేన సగరేణ రక్ష"

(ఇందుడ! మాకు బృహత్సామ మంత్రముతో
ధైర్యశాలురగు సంతతి కల్గించి, పదునైదవ మంత్రముతో
శౌర్యమును; తేజస్సును వృద్ధిచేయు 'సగరవాత' మంత్రము
తోనూ రక్షింపుము).

ఈ రక్షబంధనము వివాహదినము రాత్రి చతుర్థయామ
మున తొలగింపబడును.

XI

వివాహ ప్రధాన హోమము

మొదట వధువు కుడిచేతిని తన కుడి చేతితో పట్టుకొని వరుడు ఈ దిగువ మంత్రము చెప్పచు పవిత్రాగ్ని వద్దకువచ్చును.

“పూషా త్వేతో నయతు హస్తగృహ్య అశ్వినౌ త్వా
ప్రవహతాగ్ం రథేన

గృహన్ గచ్ఛ గృహపత్నీ యథా ఆసః వశినీ త్వం
విదధమ్ ఆవదాసి”

(పూషణుడు - సూర్యభగవానుని ఒక రూపము - నీ చేతిని బట్టి దారిచూపును. అశ్వినీ దేవత లిద్దఱును వారి రథము లతో నిన్ను ఆనుసరింతురుగాక. నీవు నీ సూత్తుగృహమునకు వచ్చేగాపోయి ఆ కుటుంబమునకు పాలకురాలివిగా చరింపుము)

సాధారణముగా నేటి కాలమున భారతదేశములో భార్య యొక గృహోపకరణముగ భావింపబడునట్లు గాక, వేదకాలమున భార్య ఇంటికి రాణిగా భావింపబడెడిది)

ఈ మాట చెప్పిన వెనుక మఱియు చెప్పక వరుడు వధువు చేతిని పవిత్రాగ్ని కడ క్షణకాలము పట్టుకొనును. ఆ వెనుక వధూవరు లిరువురు మఱల అగ్నిని ప్రజ్వలింపజేయుదురు.

XII

అగ్ని ప్రతిష్ఠ

అగ్నిసాక్షికముగ జరుగవలసిన అన్ని ఆహుతులను వధూ వరులిరువురును గావింతురు. 'ఓం భూర్భువస్సువరోమ్' అని చెప్పచు అగ్నిని ప్రజ్వలింప జేయుదురు. ఇచట అగ్నిభట్టార కుడు నాల్గువేదములకును ప్రతీక. (చత్వారి శృణ్ణాః అస్య - అయనకు నాల్గుశృంగములు, నాల్గు వేదములకు ప్రతీకలుగ, గలవు.)

శాస్త్రప్రకారము ఆహుతులొసగిన పిదప వధువు సాహాయ్య ముతో అదితిని, సరస్వతిని గూడ సవితృ దేవతతో సహా అగ్ని సహచరులుగ ప్రార్థించుట జరుగును. వరుడు వధువు నీ విధ ముగ అహ్వనించును.

సోమః ప్రథమో వివిదే; గంధర్వో వివిదే ఉత్తరః
తృతీయో అగ్నిష్ఠే పతిస్తురీయసే మనుష్యజాః"

(ముందుగ సోముడు-చంద్రుడు-కన్యా యౌవన ప్రాదు ర్భావ ప్రేరక శక్తిగను, పిదప గంధర్వుడు [సంగీతజ్ఞుడు] కన్యకు యౌవన శోభాదాతగను, ఆ వెనుక అగ్ని [వాంఛాప్రేరకుడు] కన్యకు మాతృస్థాన ప్రదాతగను, నిలిచి చివరికు భర్తృ సాన్ని ధ్యము చేర్చి, సంతానవతిగ జేయుదురు)

ఇచ్చట ప్రస్తుతకాలమున సరిగా అనుసరింపబడని సూత్ర కార వచనమొకటికలదు. 'అథ అస్యై దక్షిణేన నీచా హసేన...

బ్రహ్మముడి

“అగ్నే విశ్వేభిః” ఇతి బ్రహ్మగ్రంథిం కుర్యాత్.

పూర్వుల బోధనప్రకారము ‘అగ్నే విశ్వే భిః’ అను మంత్రము పఠించుచు వరుని ధోవతి కొనకును, వధువుచీర కొంగు కొనకును ‘బ్రహ్మముడి’యను ముడిని వేయుట ఆచారమై యుండగా ప్రస్తుతకాలమున ఈ దిగువ మంత్రము పఠించుట ఆచారమైనది.

“యోగక్షేమస్య క్షౌప్యే యుక్తం క్రియతే

అశీఃకామే యుభ్యతా ఇతి

అశిషః సమృద్ధ్యై గ్రన్థింగ్రథ్నాతి...”

(అశీస్సులు పొందుటకును, సంపత్సమృద్ధినిలుచుటకును, అశీస్సులు ఫలించుటకును ఈ గ్రంథి కట్టబడినది.)

“ప్రజాయతే ప్రజయా పశుభిః యజమానః

అధో అర్ధోవా ఏష ఆత్మనః యత్ పత్నీ...

యజ్ఞమే ఏవ తత్ విధునీకరోతి”

(యజ్ఞముగావించు యజమాని పశుసంపదతోను, సంతతితోను ఆభివృద్ధి చెందును. ఆ ప్రక్రియలో ఆతనిభార్య ఆ యత్నమున సగము పొందును. ఆమె ఆతని ఆర్థాంగి. వాస్తవమునకు, పురుషుని స్త్రీని కలుపునది యజ్ఞమే.) “దేవయజ్ఞాయై నిర్వపామి” (ఈ దేవయజ్ఞ ప్రభావము కొఱక నై నేను హవిస్సునర్పించెదను).

మనుష్యుడు తన తండ్రివలె ఈ మాదిరిగా భగవంతుని ప్రార్థించిన వెనుక, హైందవ సంస్కారక్రియానంతరము వచ్చు సాధారణమైన ఆశీర్వాచనమునకు పిలుపువచ్చును

“యోవై తాం బ్రహ్మణో వేద, అమృతేనావృతాం పురీమ్ తస్మై బ్రహ్మచ, బ్రహ్మచ, ఆయుః కీర్తిం ప్రజాం దదుః”

(ఎవడు బ్రహ్మము - అమృతానందసంధాయకమైన సత్త్వము-నెఱుగునో అతడు ఆయుఃకీర్తి సంపత్సంతతులు నిర్గుణ-సగుణద్వయాత్మక బ్రహ్మమునుండి పొందును).

వధూవరులకా సమయమున ముత్తైదువులు కర్పూరమంగళ హారతి నొసగుదురు.

అప్పుడు వధువు చేతిని వరుడు గ్రహించు “పాణిగ్రహణ” శుభముహూర్తము - వివాహమునకు మారుమాటయైనది - జరుగును.

లోమాని గృహ్లాతి' (ఆ వెనుకవడు తెరచిచాపిన వధూహస్తాం గుళులు మాత్రము పట్టుకొనును వరుడు తనకు స్త్రీ సంతానము కావలెనని కోరినచో వధువు హస్తాంగుష్ఠము వవలి మిగిలిన వ్రేళ్లను స్పృశింపవలెను. తనకు పురుష సంతానము కావలెనని కోరినచో వధువు హస్తాంగుష్ఠమున రోమమయమగు భాగమును మాత్రమే స్పృశింపవలెను.)

అటు ఏమ్మట నతడు "గృభ్ణామి" అనుమాటతో ప్రారంభింపబడు ని దిగువ నాగ్నిశ్లోక ద్విపదలను చదువును.

"గృభ్ణామి తే సుప్రజాస్త్వాయ హస్తం మయా పత్యా

జరదప్తః యథాసః

భగో ఆర్యమా సవితా పురన్దిః మహ్యంత్యా ఆదుః

గార్హపత్యాయ దేవాః

తే హ పూర్వే జనాసో యత్ర పూర్వవహో హితాః

మూర్ధన్వాన్ యత్ర శ్లాభవః పూర్వోదేవేభ్యః

ఆతపతీ, సరస్వతి ప్రేవమవ సుభగే వాజినీవతి,

తాం త్వా పిశ్వస్య భూతస్య ప్రగాయామసి అగ్రతః

య ఏతి ప్రదిశః సర్వాదిశోఽను పవమానః

హిరణ్యహస్త ఐరమ్మః స త్వా మన్మనసం కృణోతు "

(దేవతలు మనమిరువురము వృద్ధుల మగువలకు సంతానము పొందుటకై నిన్ను నా కొసగిరి. ప్రథమమున సూర్య భగవానుడు గృహస్థాశ్రమమును శక్తిమంతము చేసెను విదవ చదువులదేవత సరస్వతి అద్యదైవములగు అగ్ని, వాయువుల సాహాయ్యమున నేడును, మున్ముందును నీవు నాకొరికలకు లోబడిన దానివిగా చేసెను.)

హైందవ వివాహ విధానమున భగవానుడు, మనుష్యుడును భార్యభర్తలవలెనే విడదీయరాని వారయియున్నారని నొక్కిచెప్ప నవసరము లేదు.

XIII

సప్తపది

“అథవినమ్ ఉత్తరేణ అగ్నిం దక్షిణేన పదా ప్రాచీం ఉదీచీం
వా దీశం ఆభిప్రకమయతి (ఏకమిష ఇతి) సఖేతి సప్తమే పదే
జపతి”.

పిమ్మట వరుడ, వధువు నామె కుడిపాదము ముందుండు
రటు తూర్పునకుగాని ఉత్తరమునకుగాని “ఏకమిషే...” అను
మంత్రము చెప్పచు అగ్నికి ప్రదక్షిణముగ నడిపించును ఏడవ
అడుగు వేసినపుడు “సఖా సప్తపదా భవ” అను మంత్రమును
చెప్పును.

ఏకమ్ ఇషే విష్ణుః త్వాఅన్వేతు; ద్వే ఊర్జే విష్ణుః...
త్రిణోవతాయ..., చత్వారి మాయోభవాయ..., పంచ పశుభ్యః
షట్ ఋతుభ్యః..., సప్త సప్తభ్యో హోత్రాభ్యో...” (ఓనామ్రయ
వధూ! సుకసంతోషముల కొఱకు, మంచిఆహారము కొఱకు
మహావిష్ణువు నిన్ను నీ మొదటిపాదమున నడిపించుగాక;
రెండవపాదమున భౌతికశక్తి కొఱకును, మూడవ పాదమున
చేసిన బాసలు చెల్లించుటకును, విధివిహిత ధర్మపాలనకు నాల్గవ
పాదమున, పశుసంపదభివృద్ధికి అయిదవ పాదమున; తత్తత్కా
లిక లబ్ధికి ఆఱవ పాదమున; నీ యజ్ఞమున పురోహతులైన ఏడు
గురు హోతల ఆశీస్సులకై ఏడవపాదమున; నడిపించునుగాక)

సఖా సప్తపదా భవ సఖ్యాయౌ సప్తపదా బభూవ సఖ్యంతే
గమేయమ్, సఖ్యాత్ తే మాయోషమ్, సఖ్యాత్ మే మాయోష్ఠాః,
సమయావ సంకల్పావహై సంప్రియా రోచిష్టా సమనన్యమానౌ

ఇవమ్ ఊర్జమ్ అభిసంససానౌ సం నౌ మహాంసి సంవృతా
సముచిత్రాన్యాకరమ్! సా త్వమసి (అము...) అహమస్మి, సా త్వం
ద్యౌః అహమ్, పృథివీ త్వమ్, రేతః అహమ్ రేతోభృత్ త్వం,
మనః అహమస్మి వాక్ త్వం, సామ అహం అస్మి ఋక్త్వం,
సా మాం అనువ్రతా భవ, ఘగ్ంసే పుత్రాయ వేత్తవై శ్రియై
పుత్రాయ వేత్తవ ఏహి సూన్యతే!

(రమ్ముప్రియా! ఏడడుగులు నడచుటచే మన మిద్దరమును
ఆన్యోన్యమవిభాజ్యముగ ప్రయులమైతిమి. మన మీ స్నేహ
బంధము నెన్నడును విచ్ఛిన్నము చేయకుందుముగాక. మన
వాక్కాయ కర్మముల మనమెల్లప్పుడు సన్యోన్యమంకితులమై
యుందుముగాక నీవు ఋక్కుయిన నేను సామమై
వేదము వర్ణించునట్లు వాగీతములవలె కలిసియుందుము. నేను
నాశక్తి పైనుండి రాలెచ్చదను. కావున ఆకాశప్రతిభుడను.
నీవు దిగువనుండి నాశక్తిని గ్రహించెదవు కావున భూసదృ
శవు. నేను రేతస్సును. నీవు దానిని ధరించుదానవు. నీవు పలు
కయిన, నేను మనస్సును. కావున, నీవునాకు నిత్యము నిజమైన
సహజ జీవన సహచారిణివై యోగ్య సంతానమును, సంపదలను
కల్పించెదవు గాక.

ఇచట కవితకలదు. ఇచట వేదాంతము, సంగీతము
తత్త్వవిచారములుకలవు. వాస్తవమునకు మానవ సాన్నిహిత్యము
వలన నుండవలసిన వన్నియుకలవు. మన సంకల్పమే మన
సౌభాగ్యమనుటకు గల సంపూర్ణ సాక్ష్యమిచ్చుటకలదు.

ఈ ఏడడుగులును ఈ భూమికి మాత్రమే పరిమితమై పరి
కావు. అవి ఉత్సాహము, రామణీయకతలు నిండిన ఏడు ఊర్వ
లోకములకు మర్యామర్త్య సుఖములతో దారిచూపు ఏడుమెట్ల
వంటివి.

“సఖ్యం సాప్తపదీనమ్” అనునానుడి (ఏడడుగులు కలిసి
నడిచిన స్నేహమేర్పడుననుట) ఈ ‘సప్తపది’ కార్యక్రమ
మును బట్టి వచ్చినది.

హకోమము

ప్రధాన హోమము జరుపుటకుముందు బ్రహ్మతో కూడిన ఆగ్నిభట్టారకునకు (సబ్రహ్మణమగ్నిం) వధూవరులు ప్రదక్షిణింతురు.

‘సోమాయ జనివిదేస్వాహ’ (ఈ వధువును పవిత్రురాలునిగ జేసిన చంద్రదేవునకు అహుతుర్పింతును.)

ఆదే విధముగ గంధర్వుని (పవిత్రకళలకధిదేవత) ఆగ్నిదేవుని (పారమార్థిక రూపమైన ఆగ్ని) ప్రార్థనా పూర్వకముగ పిలిచెదరు.

ఇప్పుడు వధువు తన పుట్టినింటినివదలి అత్తవారింటికి వెళ్లుచున్నది కావున దేవతా సమూహముల కధిపతియగు నింద్రుడు ఆమెను తనక్రొత్త విధులలో భక్తివిశ్వాసములు చూపి స్థిరముగ నిలుచునట్లు దీవనలీయవలెను

వధువు క్రొత్తగా గడించిన వైవాహిక సంబంధమైన తేజోవంతమైన స్థితిచే ‘సూర్యా’ అని పిలువబడును.

“ఇమాం త్వమ్ ఇంద్ర మీధ్యః
సుపుత్రాగ్ం సుభగాం కృణు”,

(సౌందర్యప్రదాతవగు ఇంద్ర! ఈ వధువు సుకుమారముగ సత్సంజాసమును కాంచునుగాత.)

‘ప్రజాం ముంచతు మృత్యుపాశాత్’ (ఆమె సంతానము అకాలమృత్యు భయరహితమైయుండుగాత)

‘ఇమామ్ అగ్నిః త్రాయతాం గర్హపత్యంః... అశూన్య ఉపస్తా జీవతామస్తు’ (గర్హపత్యాగ్ని ఆమెను రక్షించి వంధ్య కాని యామెను శక్తిమంతమైన సత్సంతానవతిగా చేయుగాత)

సాంకేతికముగ వధువు యొక్క వివిధ శరీరభాగముల రక్షణకు వివిధ దేవతలను ప్రార్థించుట జరుగును.

అకాశము ఆమెపిరుదులను, వాయువు ఆమెతొడలను, ఆశ్వినీ దేవతలు ఆమె స్తనములను, సూర్యుడు ఆమెస్తనంధయులను, బృహస్పతి ఆమెసత్త్వమును, మణియు విశ్వే దేవతలు ఆమె వీపు భాగమును రక్షింతురని ప్రార్థించుట జరుగును.

చివరిగ జలాధి దేవతయగు వరుణుని ఆమెకు రక్షణ, సంపదలు కలుగుటకు ప్రార్థించుట జరుగును.

కట్టకడపట అగ్ని వరుణులను ప్రార్థించి, అంతవఱకు జరిపిన కార్యకలాపమంతయును వారివారి ఔన్నత్యమును స్తుతియించుటకేకాని, క్రియాకలాపములను జరిపిన కర్త వాంఛాపూర్తిని కాంక్షించి కాదని విశదము చేయుట జరుగును.

“అగ్నీ వరుణాభ్యా మిదం న మమ...”

(అన్నివిధములైన హోమములకును కట్టకడపట ఆ యాహోమముల నైవేద్యములును ఆయా దేవతలకు చెందునవే యనియు హోమము చేయుకర్త భౌతికాభివృద్ధి కాంక్షించి కాదనియు తెలుపుట జరుగును).

ఇప్పుడు హిందూ వివాహ కార్యక్రమమున మరొక (అపూర్వ) అర్థవంతమైన సాంకేతిక విశేషము జరుగును.

“అథ ఏనామ్ ఉత్తరేణాగ్నిం, దక్షిణేన పదా అశ్మానమ్
ఆ స్థాపయతి “అతిష్ఠ” ఇతి”.

పెదప అగ్నికి ప్రదక్షిణించి, ఈ దిగువ మంత్రము
సనుసరించి, ఒకరాతిని వధువు తనకాలితో త్రొక్కును.

“అతిష్ఠ ఇమామ్ అశ్మానంః అశ్మా ఇవ త్వగ్ం స్థిరాభవ”

(ఓ వధూ! ఈ రాతిని త్రొక్కి ఈ రాయివలె నీ శీల ప్రవ
ర్తనములలో స్థిరముగ నుండుము.)

అదేవిధముగ ముందుజరుగు ‘లాజహోమము’ వధువు
యొక్క ఆసంకల్పిత దుష్టచింతనలను భస్మీకరించుటను సూచిం
చును.

XV

లాజ హోమము

పిమ్మట, పేలాలు వధువు దోసిలిలో (మఱియొక సంప్రదాయము ప్రకారము వధువు సోదరుడికార్యము చేయును) నివేదనార్థముంచెదరు. అటుపిదప వరుడు కూడ హోమమును “దేవతీర్థ” విధానమున (ప్రేళ్లచివరల నుండి సమర్పించుచున్నట్లు) ఈ మాటలను చెప్పుచు చేయును:

“ఇయం నారీ ఉపబ్రూతే కుల్పాని ఆవపన్తికా
దీర్హాయురస్తు మే పతిః జీవాతు శరదః శతమ్”

(ఈ స్త్రీ తనభర్తకు శతాయుర్దాయము కోరుకొనుచు లాజు హోమము చేయుచున్నది)

తనకంటె తనభర్త ఎక్కువకాలము జీవించవలెనని ప్రతిహేందవ స్త్రీయును కోరుకొనుననుట ఎల్లరకు తెలిసినదే.

మరిమూడు మంత్రములను చదివిన వెనుక, మఱల వధువు రాతిని (సన్నెకల్లును) త్రొక్కును.

“తుభ్యమ్ అగ్రే పర్యవహన్ సూర్యాం... పునః పతిభ్యః
జాయాం దాః... విశ్వా... అతిగాహే మహి ద్విషః”

(ఓ అగ్నిదేవ! మొదట ఈ కన్య అమెతండ్రిచే నీకు సమర్పింపబడినది ఇప్పుడనీ వామెను అమెభర్తకు భార్యగా ఇమ్ము. నీ దయచే భార్యభర్తలుభయులు వారల ప్రతికూల శక్తులను జయించెదరు (

ఈ 'లాజ హోమము'లోని అంతర్ధా మేమనగా వడ్ల యం దలి దోషములను పేలాలు నశింపజేయు విధముగా ఈ లాజ హోమము వధూవరుల సంతోషమునకు గల ఆటంకములను నశింప జేయవలయునని.

మఱియొకమారు అగ్నికి ప్రదక్షిణించి, తరువాత ఈ మంత్రపఠనముతో మఱల హోమము సాగును.

“త్వమ్ అర్యమా భవసి యత్ కనినాం నామ స్వధావత్ స్వర్యం భిభర్షి అజ్ఞాన్తి వృక్షగ్ం సుధితమ్ న గోభిః యత్ దమ్యతి సమనసా కృణోషి”.

(నీ కటాక్షప్రేరణచే నీవు ఈ వధూవరులకు స్వర్గసాఖ్య ములను పొందుటకు - ఇతర హోమాదుల అవసరము లేకుండ గనే - భూమిపై వృక్షము జలసేచన మాత్రమున పెరుగు విధ మున, శక్తినిచ్చితివి. నీ యౌదార్య పూర్వక వరములచే నీ వధూవరులు అన్యోన్యప్రేమ విశ్వాసములతో వర్తిల్లుదురుగాక.)

(“ఉత్తరాభ్యాం యోక్త్రం విముచ్య”). ఈ మంత్రద్వయ ము పఠించుచు వధువు నడుమునకు కట్టిన బంధమును విప్పవ లయును.

“ప్ర త్వా ముఞ్చామి వరుణస్యపాశాత్, యేన త్వా అబధ్నాత్ సవితా సుకేతః ధాతుశ్చయోనౌ సుకృతస్య లోకే స్యానం తే సహపత్యా కరోమి”.

(పూర్వమునుండి నిన్ను కట్టియున్న ఆఙ్ఞానమును వరుణ పాశము నుండి నేను నా వధువువైన నికు విముక్తి కల్గించు చున్నాను. సూర్యభగవానుని శక్తిచేతను, సృష్టికర్త శక్తిచే తను నీ విప్పుడు నాతోకలిసి సంతోషానుభవము పొంద సమర్థు రాలివైయున్నావు).

వధువు కన్యాత్వము నుండి విముక్తురాలైనదని దీనిభావము

XVI

ప్రవేశ హోమము

ఈ అగ్న్యారాధనము వరుడు తన ఇంటికి తిరిగి వచ్చిన పిదప జరుగును. (హైందవ వివాహము సాధారణముగ షధువు ఇంటివద్ద జరుగును). వరుని సంపూర్ణ గృహస్థునిగ (గార్హ పత్య అగ్న్యారాధకునిగ) చేయుటయే గాక, ఈ అగ్న్యారాధనము - బుద్ధి కుశలతను, ఆధ్యాత్మికౌన్నత్యమును గూర్చు చిహ్నమై యున్నది.

“అయమ్ అగ్నిః గృహపతిః సుసంగ్ సత్పుష్టివర్తనః
యథా భగస్య ఆభ్యామ్ దడత్ రయిం పుష్టిమ్
అథో ప్రజామ్”.

(ఈ యగ్ని నాగృహమును రక్షించుగాక. వధూవరుల ఆన్యోన్యసందమమును పెంచును గాక, సత్సంతతినిచ్చుగాక. చుట్టు ప్రక్కలవారిలో సాంఘిక సమైక్యము గూర్చుగాత.)

ఇచ్చట చుట్టుప్రక్కల వారితో సంబంధ ప్రస్తావనకలదు. హైందవ ప్రార్థనలన్నియు విశ్వశాంతి కామనతో ముగియును: “లోకాః సమస్తాః సుఖినో భవన్తు” అని

పిమ్మట పురోహితుడును ఆచటికి చేరిన విప్రులును వధూ వరుల నీ మాటలతో దీవించెదరు.

“ఇహేవస్తం మావియోష్టం విశ్వమాయుర్వ్యశ్నుతమ్
(మీరిరువురును ఈ మిగ్గహమున స్థిరపడుదురుగాక.
విడిపడకుందురు గాక. మీరు ఆన్యోన్యతతో చిరకాలము సుఖ
ముగ జీవించెదరుగాక)

“వివాహములు దైవ నిర్ణీతము” అను మాట ఏదియో నిగూఢమైన సత్యమనుటయేకాదు. హైందవ భావనలోనిది అత్యంతము సమ్మికతో కూడియున్నదను విషయము నీమంత్రము రూఢిచేయుచున్నది.

“ధ్రువైధి షోష్యా మయి మహ్యం త్వాఆదాత్ బృహస్పతిః
మయాపత్యా ప్రజావతీ సజ్జీవ శరదః శతం
త్వష్టా జాయాం అజనయత్ త్వష్టా ఆస్యై త్వాం పతిం
త్వష్టా సహస్రమ్ ఆయాగ్ంషి దీప్తం అయుః కృణోతు వామ్”
[“బృహస్పతి [ఇచట దేవగురువనికాదు. దైవమే అని]

సత్యతావర్తము తనకు భార్యనొసంగెనుగాన ఆమె నూతేండ్లు జీవించుగక” అని భర్త అనును. భగవానునిచే ఆన్యోన్యమొసంగబడిన వధూవరులను పురోహితులు దీవించురు).

నూతన వధూవరులకు వారిగృహమున పశుసంపద, సేవకులు, ఐశ్వర్యము మున్నగునవి కలుగవలెనని ప్రార్థించిన వెనుక పురోహితుడీవిధముగ నాశీర్వదించును.

“ఇహప్రియం ప్రజాయాతే సమృద్ధతాం
అస్మిన్ గృహే గాఢ్వాపత్యాయ జాగృహి
ఏనా పత్యా తన్వగ్ం సగ్ంస్సృజస్వ
అథా జీవీ విదధం ఆవదాసి”.

(వధూవరులు తమ గృహమున సంగమించి, సంసారము చేసివైవాహికజీవితమును వంశము వృద్ధిచేయు కొరికతో సాగింపవలెనని పురోహితుడు చెప్పును).

“సుమంగళీః ఇయం వధూః ఇమాగ్ం సమేత పశ్యత
సౌభాగ్యమస్యై దత్వా యాథాస్తం విపరేతన.”

(ఈ వధువిప్పుడు వైవాహిక జీవితమున కర్పింపబడినది. అత్యంత పావనత్వమునకు సిద్ధము చేయబడినది. ఆమె పవిత్ర తేజస్సును గాంచి మీరు మీ ఇండ్లకు మరలుటకు ముందు ఆమెకు మీ ఆశీస్సుల నందజేయుడు

* ‘తేజస్సు’ - అగ్నిని అధ్యాత్మికోన్నతిని గుఱించి విశదీకరించును.

వేదమున “అగ్నిమిచ్ఛధ్వం భారతాః” అనగా, అంతరమైన నీలోని తేజస్సు పైకి చూడము’ అని - మంటపప్పుడును పైకిచూచును భారతునగా అధ్యాత్మిక తేజస్సు యందు సంతసించువారిని భావము. (భాయాం రతాః)

అగ్నిసాక్షియనుట భౌతికమైన కలయిక అధ్యాత్మికోన్నతి కయి పయనించుట యనిభావము

వివాహమహోత్సవమున సతి ముఖ్యమగు ఘట్టము చివర పురోహితునినుండియు, అహ్వనితులైన వారి నుండియు వుధువు ఎట్టి ప్రత్యేక శ్రద్ధను పొందుచున్నదో గమనింపవలసియున్నది. రాజకీయమైన మార్పులు హైందవ సమాజమున కాలక్రమమున పురుషాధిక్యమును నెలకొల్పినను. ఆచారము, సంప్రదాయము నెప్పుడును స్త్రీకే ప్రథమ స్థానము నిచ్చియున్నది. మానవ మిథునమును గుఱించి ఎప్పుడు చెప్పినను ‘వధూవరౌ’ అనికాని, ‘మాతాపితౌ’ అనికాని స్త్రీ కే ప్రథమస్థానమునిచ్చుట జరుగుచున్నది.

XVII

నక్షత్ర దర్శనము

నక్షత్ర మహా విస్ఫోటనా నంతరము చెవిరిపోయిన కొన్ని ఆణువులు నేటికిని విశ్వాంతరాళమున ప్రకంపనల రూపమున విలించియున్నట్లు ఆణు విజ్ఞానశాస్త్రము, జ్యోతిస్సిద్ధాంత శాస్త్రము, సామాన్య విజ్ఞాన శాస్త్రములు నేడు నిరూపించియున్నవి. కావున, ఆకాశమున నక్షత్రములును, భూమిపైని మానవులును, (ఆణుధార్మిక శక్తి రెంటిని కలుపునంత వరకు మాత్రము) రక్ష సంబంధము కలిగినట్టి వారితో సమానములు.

కావున, వివాహ సంరంభము ముగింపు నక్షత్ర దర్శనము (ధ్రువ-అనుంధత నక్షత్రముల దర్శనముతో) జరుగును. అది అద్యంతరహితమైన వేద విజ్ఞాన సంపదను తెలియజేయును.

“ధ్రువ క్షితిః, ధ్రువయోగిః, ధ్రువశుని ధ్రువతః స్థితమ్ త్వం నక్షత్రాణాం మేధ్యసి సా మా పాహి పృథన్యతః”

(ధ్రువనక్షత్రమా! నీవు నాశన రహితపు, నిస్సందేహముగా పౌండర్యరాశివి, నక్షత్ర శక్తికి మూలకందమవు. నీవు నన్ను పారాధుశక్తులనుండి రక్షించెదవుగాక)

“సప్తర్షయః కృత్రికానాం అరుంధతిం యత్ ధ్రువతాగ్ం హనిన్యః షట్కృత్రికా ముఖ్యయోగం వహన్తి యమస్మాకమ్ నిధతు అష్టమ్”

ప్రసిద్ధమైన పౌరణికగాథ ప్రకారము సప్తర్షులు తమ భార్యలలో వసిషుని భార్యయగు ఆరంధతని పరమ పవిత్రురాలిగా

గుర్తించిరి పుట్టికృత్తికలును ఆమెను ఆ విధముగా భావించిరి.
కావున మేము ఈ వధువును ఏడుగురి పవిత్ర స్త్రీల తరువాత ఎని
మిదవ పవిత్ర స్త్రీగా భావించెదము.)

వధువయిన స్త్రీ, నక్షత్ర దర్శన సంరంభకాలమున ముఖ్య
స్థానమును పొందుచున్నది

మానవుడు సంఘమునను, వైవాహిక జీవితమునకు ద్రువ
తారవలె నుండవలెను. స్త్రీ, పవిత్రురాలై అరుంధతివలె నుండ
వలెను. ఈ సాంకేతిక భావన అత్యున్నతమగుట ప్రస్ఫుటము.

భార్య సమున్నత స్థానమును వేదము నిస్సందేహముగ
చెప్పెను.

“జాయేదస్తమ్” (నిజముగ భార్యయే గృహము). తన క్రొత్త
ఇంటికి వెళ్ళుచున్న వధువును సఙ్గోధించు విధము చూడుడు.

“సప్రమాణ్ణీ శ్వశురే భవ
సప్రమాణ్ణీ శ్వశువాం భవ
ననాస్థరి సప్రమాణ్ణీ భవ
సప్రమాణ్ణీ అధిదేవ్యమ”
(నీవు -

నీ మామగారి ఎదుట

నీ అత్తగారి ఎదుట

నీ అడుబిడ్డల ఎదుట

నీ మిత్రుల ఎదుట - రాజీవైయుండుము)

XVIII

అగ్నేయ స్థాలీపాకము

‘స్థాలీపాకాస్తే వివాహః’-(స్థాలీపాక ఉత్సవముతో వివాహము ముగియును.)

వివాహమునకు సంబంధించిన ఉదయ వర్గముల అందు బాటుననున్న సమయ-సంపదలనుబట్టి, ఆచార సంప్రదాయముల శారణముగా, దాంపత్య సంబంధమైనవియు ఉత్సవ సంబంధమైనవియునగు పెక్కువేడుకలు వివాహవిధానమున ముందు వెన్నె-
-గ చోటు చెసికొనెను. మన జని పోషణకు వంటముఖ్యమగు తచే పూర్వము వివాహప్రక్రియలలో ఇంటిని దిద్దుకొనుటయు, ఇంటిపై శ్రద్ధచూపుటయును ఒకముఖ్యమైన కడపటి భాగముగ నేర్పరచిరి

వధువు ధాన్యమును దంచి బియ్యముగా చేయుటకు కావలసిన సాధారణములను నేర్పరచును. అమె గృహిణిగా మాటుటకది పరిచయము వంటిది

ఈ భాగమునకు సంబంధించిన హోమక్రియలో చాల వఱకు ముచ్చటగనే తీసుకొనవలెను. వీలయినగా ఇది అహుతులీయవలసిన విధానమును తెల్పును. సంపద్భృద్ధికై చేయు ప్రాజాపత్యహోమము ప్రకృతము.

“ప్రజావతే నత్వదేతాని అన్యః ఏశ్వ జాతానిపరితా బభూవ,
యతేకామాః తే జుహుమః తన్నః అస్తు వయగ్న్ స్వామ
పతయో రయీణామ్”॥

(ఓ ప్రజాపతి! నీవు కాక మరెవ్వరూ నీస్వప్నికి అంతర్భూతమై లేరు. నీకిచ్చు మా అర్హమైన ఆహుతులు మా మనోరిధిష్ఠములను తీర్చును. మెము సంపన్నులమగుదుముగాక)

ఎవరైనను ఈక్రియాకలాపమంతయు స్వాత్మముతో నిండి యున్నదని యనుకొనకుండుటకు, సామాన్యముగా కృత్యములు ముగింపు చేయునప్పుడు ధ్రువముగా చెప్పనట్టి “ఈ క్రియాకలాపమంతయు భగవానుని కొఱకే. నా లబ్ధికి (మాత్రమే) కాదు” అనువాక్యముతో ముగియును అనగా భౌతికలాభము కర్తృకు కలిగినను, అది “తనబక్తుల రక్షణము వహించు భగవంతుని ప్రేరణచే జరిగినది” అనుభావమును ప్యక్తికరించుటయే.

మిగిలిన కార్యక్రమమంతయు పూర్వాచార పరాయణులగు కొందఱు హిందువులచే ఐదు దినములుగా జరుపు వివాహ ప్రక్రియగా నుండెడిది.

వైదిక నిర్ధారితమైన వివాహవిధానము కాలక్రమమున నాయా సమయముల నలవడిన ఆచారములు, వ్యవహారములతో జతపడి, మారుచువచ్చెనని మఱల చెప్పవలసి వచ్చినది

“అష్టశర్దా భవేత్కన్యా” (స్త్రీ శిశువు పనిమిది ఏడు దాకని పిదప వివాహయోగ్యులుగును) అను వేదప్రతీపాడితము కాని వాక్యముననుసరించి బ్రాహ్మణ వధువుల పూర్వ రజస్వలా వివాహ పద్ధతి ప్రాచీన శాస్త్రకారులు కొందఱు ఆ నాటి విదేశీదండయాత్రలు, ఆ సమయములలో ఆవిహవాహిత స్త్రీలపై జరుగునత్కారముల నరికట్టుట మున్నగు కొన్ని కారణములచే ఏర్పరుపబడెనే కాని, ఆవి వేదవిహితముకాదను విషయమిప్పుడు విశదీకరింపబడును.

“స్థాలీపాకా”నంతరము “గంధర్వస్థాపనము” అను కార్యక్రమమున ‘విశ్వావసు’ అనుగంధర్వుని ‘షోడశోపచార పూజ’తో యథావిధిగ ప్రార్థించుట జరుగును. ఈ విధానమున వధూవరులను బ్రహ్మచర్య నిష్ఠపాటించ వలసినదిగను, భూశయనము చేయుడనియు తెల్పుదురు. (వధువు ఎనిమిదేండ్లదియైయైనచో ‘బ్రహ్మచర్య’మని హెచ్చరించుట అసంగతము).

వివాహనంతరము నాల్గవదినమున జరపబడు ‘శేష హోమము’న ‘విశ్వావసు’ని నారాధించుటతో అగ్నిని, వాయువును ఉద్దేశించి చెప్పబడు మంత్రములలో, నామంత్రార్థము గ్రహింప గల వధువు మానసికముగ తాత్కాలికముగ పడు క్షోభముతో కూడిన ప్రాయశ్చిత్తముకూడ తెలుపబడును.

వధూవరుల అన్యోన్య వీక్షణమును ప్రస్తావించు నీ దిగువ మంత్రములలో వధూవరులు యుక్త వయస్కులను విషయము ద్వేతకమగును.

“అపశ్యం త్వా మనసా చేకితానం తపసా

జాతం, తపసో విభూతమ్।

ఇహ ప్రజామ్, ఇహరయిగ్ం, రరాణః ప్రజాయస్వ

ప్రజయా పుత్రకామ్”

(ఇందు యువతి యైన వధువు తనభర్తను, తనను పుత్రవతిగ జేయు సమర్థునిగను, తన సుత్నసంసారమున తనను పాపింప సమర్థునిగను భావించును)

వరుడు కూడ నదే ఆర్థమును సూచించు మంత్రముతో ప్రత్యుత్తరమిచ్చును.

“అపశ్యం త్వా మనసా దీధ్యానాగ్ం స్వాయాం తనూగ్ం
 ఋత్వియే నాథమానామ్ ఉపమామ్ ఉచ్చా
 యుపతిః బభూయః ప్రజాయస్వ ప్రజయా
 పుత్రకామే”.

(పుత్రార్థమై నాతో సంగమింపగోరు దానినిగా నేను నిన్ను
 భావించుచున్నాను.)

అదే సమయమున నీ పుస్తకమున ముఖ్యముగ తెలియ
 జేయువిషయము (వధూవరుల శరీరములను విశ్వాత్మ నడిపించు
 ననియు) ఋజువగును విశ్వేదేవాః (విశ్వే దేవతలును),
 వాయుదేవుడు, జలాధిదేవత, సృష్టికర్తయును, విద్యాధి దేవత
 యును వధూవరుల సంగమమును దీవించెదరనుట

“సమశ్లాగుః శ్వేదేవాః సమాహృదయాని నౌ
 సం మాతరిశ్వా సంధాతా సమువేష్టిః దిదేష్టు నౌ”

ఈ శేష హోమమున (కడపటి హోమమున) సాధారణ
 ముగ, “అశ్లేలము”గ భావింపబడు కొన్ని గర్భాధాన మంత్రముల
 విషయమైన దురభిప్రాయములను మనము దూరము చేసికొను
 టకు వీలగును. అశ్లేలత అనారోగ్యకరములైన మనస్సులలో
 నున్నదియేకాని ఆరోగ్యపూర్ణమైన శరీరమున కాదు అను విష
 యము వైదిక భావన తెలుపుచున్నది “ప్రజాపతిః ఆమృతమ్
 ఆనన్దః ఇతి ఉపస్థే” (సృష్టికార్య మెనర్చు నవయము - సంత
 తికి. శాశ్వతత్వమునకు, ఆనందమునకును స్థానమై, ‘దైవీ
 సమాజ్ఞా’ (దైవారాధనము)గా వర్ణింపబడినది.

శంకరభగవత్పాదులు - “బ్రహ్మైవ అనేనాత్మనా

ఉపస్థే ప్రతిష్ఠితమ్” (“సృష్టికార్యము జరుపు నవయ
 మున భగవానుడు ప్రతిబింబించు”నని) వ్యాఖ్యానించియున్నారు.

XIX

సమావేశనమ్

అత్మరక్షణము విదప అత్మవ్యాపనము ప్రతి పురుషుని యొక్కయు, ప్రతి స్త్రీ యొక్కయు ముఖ్యమును, సహజము నైన కోరికయైయున్నది.

వధూవరుల శారీరక సంయోగమునకు పూర్వము చదువ బడు మంత్రములు వారట యుక్తవయస్కులనియు, మంత్రార్థ సూచనలను పాటింపగల వారన టకెట్టి సందేహమునకు తావీయవు.

ఇచట వివాహము ఎప్పుడు జరిగినది అనుటకంటె, ఎట్లు జరిగినదియనునది ముఖ్యము. శారీరక సంయోగము, నాకబలి (తెనుగున 'నాగవల్లి'గా అశ్రుభంశమందిన పదము) యనబడు దేవతా సంబంధమైన యజ్ఞము సూచించి నిర్ధారించునట్లు మానసిక ప్రతిబోధముచే ప్రేరణము గాంచినది.

(వివాహ సందర్భముగ చేరిన స్త్రీలను, పిల్లలను అలరించు టకు వధూవరులొకరిపైనొకరు రంగుల పాడులు చల్లు కొనుట మొదలగు ఆటలు కేవలము కొన్ని ప్రాంతియాచారములై తగవులు, కట్నాలు మున్నగు ప్రక్రియలతో నాకబలి వేడుకలుండును.)

నాకబలి ననుసరించి జరపబడు 'నీల లోహితధారణము, 'కంకణవిమోచనము'లు అంతర్నిహితమైన ఆధ్యాత్మిక భావనా చిహ్నములై జలపూర్ణ పాత్రమున నుంచిన వెండి, బంగారు నగలను వధూవరులు వేణుచేయుటలో ద్యోతకమగును.

భగవద్దత్తములగు వస్తువులు భగవంతున కర్పించుటయను భావమును పురోహితుడు అభరణములపై నీరు చల్లి సూచించును.

‘త్రింశత్కృతి దేవతాభ్యో నమః

ఇద మర్త్యం సమర్పయామి”

(ముప్పదికొట్ల దేవతలకు నే నీ అర్పణమిచ్చుచున్నాను)

ఈ మాటలతో పురోహితుడు ప్రాలును (అలంకరింపబడిన యజ్ఞ వేదికను) పవిత్రీకరించును. ఆ వేదిక చుట్టును ముప్పది మూడు జ్యోతులను పట్టుకొని నలుగురు ముత్తయిదువులు తిరిగెదరు.

“అనేన మయాకృతేన ప్రాతరౌపాసన హోమేన
భగవాన్ సర్మాత్మకః శ్రీయజ్ఞేశ్వరః సుప్రీణాతు
యజ్ఞేశ్వరార్పణమస్తు”

(ఈ ఉదయప్రార్థనాయజ్ఞముతో యజ్ఞాధిపతి దైవము ప్రీతి చెందుగాత. ఇదియంతయు యజ్ఞేశ్వరునికుశ్లీసమర్పితము)

* వివాహమొకయజ్ఞము. భగవానుడు యజ్ఞేశ్వరుడు భార్యా భర్తలు తమశారీరక సంయోగమను యజ్ఞముతో సర్వాంతర్యామియగు యజ్ఞేశ్వరభగవానుని ఆధ్యాత్మికముగ నుత్కృష్టపరచుచున్నారు.

ఓం తత్సత్

* Spiritual communion through physical union is the inner meaning of Hindu wedding